

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolína Pikartová

Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání a historie se zaměřením na vzdělávání

**Uplatnění principů dobra a zla v keltských a českých
pohádkách**

Use of good and evil principles in Celtic and Czech fairy tales.

OLOMOUC 2019

vedoucí práce: Mgr. Jana Sladová, Ph. D.

„Jednoho dne budete dost staří na to, abyste znovu začali číst pohádky...“

Clive Staples Lewis,

britský spisovatel irského původu 1898 - 1963

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma *Uplatnění principů dobra a zla v keltských a českých pohádkách* vypracovala sama bez pomoci cizí osoby, pouze za vedení mého pedagogického dozoru a za použití zdrojů uvedených na konci této práce.

V Olomouci dne

Karolína Pikartová

Podpis

Poděkování patří všem, kteří mi byli oporou, kteří mě vedli, udržovali můj směr, soustředěnost a myšlenky u tématu. Také jsem vděčná těm, kteří zvládli mé neustálé dotazy a myšlenkové toulky, polemiky a přemýšlení nad touto prací. Zvláštní dík také patří vedoucí mé práce za trpělivost, kterou oplývala a nekonečně dobrou náladu, kterou mě motivovala a vracela k práci, a také paní magistře Maškové, která tuto práci obohatila ilustracemi.

Vřele děkuji.

Obsah

Úvod.....	6
1 Objasnění užívaných termínů	7
1.1 Dobro.....	7
1.2 Zlo	8
1.3 Keltské.....	9
1.4 České.....	10
1.5 Pohádky.....	11
1.5.1 Druhy pohádek.....	12
1.5.2 Proměny a pomyslné hranice pohádky	13
2 Pohádková symbolika	17
2.1 Úvodní část k problematice symbolizování	17
2.2 Symbolika v české pohádce Sedmero krkavců	18
2.3 Symbolika v keltské pohádce Shee an Gannon a Gruagach Gaire	22
2.4 Interpretace teorie symbolů a její zhodnocení	26
3 Odměnění dobra.....	29
3.1 V české pohádce.....	30
3.2 V keltské pohádce	31
3.3 Zhodnocení.....	32
4 Potrestání zla.....	34
4.1 V české pohádce.....	35
4.2 V keltské pohádce	36
4.3 Zhodnocení.....	37
Závěr	39

Anotace

Zdroje

    Bibliografické

    Internetové

    Obrázky

    Tabulky

Přílohy

    Celé znění pohádky Sedmero Krkavců podle Boženy Němcové

    Celé znění pohádky Shee an Gannon a Gruagach Gaire

Úvod

Pohádky patří neodmyslitelně do dětství každého člověka. Ovlivňují nás, pomáhají nám uvědomovat si mezilidské vztahy a jistým způsobem i ukazovat velké kontrasty v chápání toho, kdo je hodný a kdo zlý. Můžeme tedy říct, že jsou abstraktní učebnicí pohledu na lidské vlastnosti.

Vzhledem k tomu, že i já jsem byla pohádkami, a dodnes jsem, velmi ovlivňována, zajímala mě jejich hlubší podstata. Motivovalo mě rovněž pochopení, že ne každý má jasně stanované hranice dobra a zla a také touha zjistit o tomto aspektu ovlivňujícím dětství víc. Tedy důvodem bylo spojení literární lásky, letmo patrného lidského uvědomění a osobního zájmu, ve kterém se ráda dozvídám nové věci ve svém volném čase. Jinými slovy pouze: pohádky, dobro, zlo a porozumění nejen lidskému jednání, ale také životu.

Celá práce je koncipovaná do čtyř obsahových kapitol, které se budou zabývat přímo tématem práce. Na úplném začátku se setkáme s kapitolou, v níž vám přiblížím, jak chápu *hlavní termíny* důležité pro tuto práci, jak se dají definovat, ale hlavně co by pro nás měly znamenat, aby nedošlo k mylným závěrům a nedostatečnému porozumění.

V druhé kapitole, *Pohádková symbolika*, se budu zabývat (drobnými) nuancemi v rozdílech mezi jednou českou a jednou keltskou pohádkou. Jejich odlišnosti jsou zobrazovány v zástupných znacích, které považuji za zhmotněné dobro a zlo, proto k nim tak budu přistupovat. Výsledky porovnávám na základě jejich četnosti.

Následující celek s názvem, *Odměnění dobra*, budu koncipovat jako rozebrání některých situací, které dokáží adekvátně odměnit dobré skutky, a hlavně jakým způsobem je odměna provedena. Pokusím se též o jejich zhodnocení. Zjištěné fakty ve vybraných pohádkách četnostně porovnávám.

Podobně tomu bude v kapitole následující, *Potrestání zla*, ve které opět zanalyzujeme obě pohádky, ale tentokrát z pohledu agresivních a násilných činů a odhalené výsledky zhodnotím s ohledem na užití tresty porovnané také v jejich četnostech.

V konečném důsledku bych se ráda pokusila o zjištění, ve které z pohádek se uplatňuje více princip dobra a ve které princip zla, pokud vůbec. Za předpokladu, že ano, zda je jejich míra ve zkoumaných pohádkách podobná, jejich snaha o morální ponaučení totožná či některá z nich extrémnější, nebo není k ponaučení primárně určena.

1 Objasnění užívaných termínů

1.1 Dobro

„Dobro“ je pro každou individualitu jinak uchopitelným i jinak vysvětlitelným pojmem. Je to i důvod, proč vytane na mysl každé osobě jiná definice, představa či jen niterní pocit při myšlence na toto slovo. Dějí se nám dobré věci, setkáváme dobré lidi a zažíváme dobré situace, což ještě zvětšuje široké spektrum pojetí této všudypřítomné, můžeme říci morální, hodnoty. Z této úvahy nám vyplývá, že co za „dobré“ označí jeden, nemusí stejně označit druhý. Dobro se nám tedy ukazuje jako pojem velmi složitě uchopitelný, na který je možno nahlížet z mnoha různých pohledů a který je velmi obtížné až nemožné přímo a jednoznačně definovat.

Jako jedno z východisek můžeme považovat vysvětlení podle Ottova slovníku naučného, jenž tvrdí, že lze pojem dobro v nejužším smyslu definovat jako *„pojem vzorový, etickou či praktickou ideu, uváděnou vedle idejí krásy a pravdy jakožto ideu nejvyšší“*.¹ Dobro samostatně pak *„proti všem možným odstínům jeho významu, lze definovat ve smyslu mravním, jako protiklad ke zlu“*.²

Ale pro ještě konkrétnější upřesnění takto specifického jevu se opřeme o některé filozofy. S pojmem dobra pracuje např. německý filozof Nikolai Hartmann.³ Ten říká, že univerzální dobro zdá se být hodnota *„(...)která i kdyby v nějakém směru opravdu existovala, je nám neznámá, je pravděpodobně iracionální, v každém případě však leží za hranicemi našeho zření hodnot.“*⁴

Tuto situaci s obtížným definováním dobra popisuje kromě toho i anglický filozof G. E. Moore ve své Principia ethica. Podle něj *„nejdůležitější smysl pro definici je ten, ve kterém definice uvádí, jaké jsou části, které vždy tvoří určitý celek; a v tomto smyslu nemá dobré definice, protože je prosté a nemá žádné součásti.“*

---

¹ OTTO, Jan, *Ottův slovní naučný: Ilustrovaná encyklopedie, sedmý díl*, Praha, vydavatel J. Otto, 1893, str. 721.

² Tamtéž.

³ HARTMANN, Nikolai, *Ethik*, W. de Gruyter Berlin-Leipzig, 1935.

⁴ GLAS, Jan, *Dobro podle Nikolaie Hartmanna, Teologie vyšší dobroty*, [online], 2003, [cit. 18. 10. 2018], Dostupné z: <https://nb.vse.cz/kfil/elogos/student/glas103.pdf>.

Z tohoto důvodu je dle Moora možné nahlížet na dobro jako „na něco, které se jednoduše liší od něčeho jiného a které tímto konečným rozdílem vysvětluje zvláštnost celého, který definujeme.“⁵

Etika pak, jak tento myslitel dále popisuje, má za cíl zjistit, co jsou ty ostatní vlastnosti patřící ke všem dobrým věcem.⁶

Zdá se tedy, že definic dobra by mohlo být tolik, kolik je lidí nebo při nejmenším hledisek, ze kterých dobro zkoumáme. Pro účely této práce se však zaměříme konkrétně na hledisko mravní a při zkoumání konkrétních pohádek, budeme vycházet z předpokladu, že dobro představuje standard morálních hodnot jako nejvyšší spravedlnost, kterou pro nás zanechaly generace před námi a jež je v nás hluboce zakořeněná.

1.2 Zlo

Pojem zlo, stejně jako dobro v předchozích odstavcích, je na tom co do své problematiky významu obdobně. Ve smyslu obecném je zlo protikladem k dobru, tedy i zde je komplexní pohled v mnohém obtížný.

„Zlo je především uzpůsobení, prostřednictvím něhož je jsoucí špatné nebo zlé. (...) Mravní zlo, neboli špatnost je především chybné svobodné rozhodnutí vůle proti mravnímu dobru, z toho plynoucí vnější skutek a upevňující se zlý návyk a niterné chování.“⁷

V souvislosti s tím můžeme hovořit opět především o mravnosti, jejím porušování a mnohem častěji v odvozeném slově – zlý. Zlý, zlost, zloba, zlovolnost - to vše nám naznačuje jakési zosobnění, přímo zhmotnění abstraktního pojmu, který má svou hlubokou podstatu stejnou, prorůstá okolím a významy i důsledky mohou být takřka ekvivalentní. Zajímavým faktem souvisejícím s pojmem *zlo* zůstává, že se v různých mýtech a příbězích vyskytuje v personifikované podobě.⁸ Samozřejmě se také pohled na něj může proměňovat, stejně jako se měnil pohled na dobro morální v průběhu všech časů a vnímání hodnot.

---

⁵ MOORE, G. E., *Principia ethica 1*, 1903, §10.

⁶ Tamtéž.

⁷ BRUGGER, Walter. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 2006, str. 501.

⁸ Iencyklopedie: náboženství, filozofie, humanitní obory. *Zlo*. [online]. [cit. 21. 10. 2018]. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/zlo/>.

Podle spisovného slovníku češtiny je zlo to, co není v souladu s lidskostí. Je to zlá špatná věc či zlý skutek nebo čin.⁹ Doslovně můžeme říci: „(...) *těžké provinění proti právnímu řádu.*“¹⁰

Z literárního pohledu zdá se být zlo viditelnější a intenzivnější, protože postava jej prožívá bez očekávání, nárazově a následně vzniklé obtíže vyřeší se stejnou energií a důrazností, jako když se objevilo. Zároveň tím podprahově nutí čtenáře, aby se z něj poučil. Akceptujeme tedy zlo jako protipól dobra, jako lidskou ošklivost duše, v paralele se zlými skutky.

Když bychom však měli tuto myšlenku aplikovat i na protikladný pojem, velikost dobra se ukáže, teprve až je postava v koncích a potřebuje pomoc. Dobro je všudypřítomné, pohádky jsou dobré, ale jen proto, že je dobré vidět chceme. Pozitivno a naděje je zkrátka chtěnější, proto můžeme generalizovat hlavního hrdinu jako postavu kladnou.

1.3 Keltské

Označení „Keltové“ není souhrnný název pro etnikum, ale pro seskupení obyvatel, které v mladší době železné bylo nositelem laténské kultury a jazykové podobnosti. Nutno podotknout, že se pohybujeme na konci pravěku, orientačně v období druhé poloviny 5. století př. n. l. až k přelomu letopočtů.

Cokoli je keltské, ať už člověk nebo kultura, se vztahuje k tomuto období a místně zapadá (především, ale nejen) do území mezi středem Evropy a Britskými ostrovy.¹¹ Jmenovitě můžeme jako větší oblasti zmínit dnešní Irsko, Wales, Cornwall, ostrov Man aj.

I když se zaobíráme obdobím zhruba dva a půl tisíce let zpět, máme v rámci možností stejné geografické podmínky, jako existovaly tenkrát - stejné ostrovy, stejná moře. Územní rozmach Keltů byl obrovský, i když po zhruba třech staletích začali být vytlačováni pod tlakem Římské říše, Dáků, Germánů – záleželo na konkrétním území.¹²

---

⁹ Internetová jazyková příručka – zlo. *Internetová jazyková příručka* [online]. 2008-2018 [cit. 21. 10. 2018]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=zlo>.

¹⁰ MEJSTRÍK, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2003, str. 570.

¹¹ ČIŠŤÁKOVÁ, Viktoria, Miluše DOBISÍKOVÁ, Jiří MILITKÝ, Petr VELEMÍNSKÝ a Pavel SANKOT. *Keltové = The Celts*. Přeložil David Joseph GAUL. Praha: Národní muzeum, 2018, str. 5.

¹² Tamtéž, str. 6.

Je zamyšlení hodné, že se některá dnešní etnika, v oblastech zmíněných výše, i dnes cítí být potomky starých Keltů, i za předpokladu, že si můžeme jen domýšlet, kolik vědí o reálných faktografických a kulturně náboženských památkách, zvycích a dalších důležitých aspektech tohoto termínu. Jedním z důvodů se může jevit například náležitost do keltské jazykové skupiny, z jejichž konkrétních jazyků či nářečí můžeme zmínit ty známější z ostrovní skupiny – galština, irština, manština, velština, atd.¹³ Ty nám naznačují i oblast jejich výskytu, které se kryjí právě s nejnámějšimi místy keltského obydlí.

Vyvstává tedy otázka, co vlastně můžeme a budeme považovat za keltskou pohádku. Budeme se držet lidského povědomí o sounáležitosti k předkům a historického mínění o keltském osídlení. Vžijeme si tento termín jako *obecně příběhy tradované a sesbírané na území Irska a Britských ostrovů*. Ne v době, kdy žili původní Keltové, ale které se předávaly do novodobé společnosti a v ní na území potencionální keltské nástupnické populace.

1.4 České

Co ale jako Češi můžeme považovat za české? Je to vše z naší historie i za Rakouska Uherska či dřívějších dob? Je to nějaká část historie, ke které se hlásíme, že je naše? A nebo je to vše, co je psáno českým jazykem novodobé společnosti? Nebo snad je české to, co vytvořil nebo vymyslel příslušník českého národa v jakékoliv době a na jakémkoliv místě? Pojetí slova *české* je mnoho.

Podle Slovníku spisovné češtiny¹⁴ je Čechem obyvatel Čech české národnosti, tzn. Češi a Moravané (nikoliv Slezané, což je znepokojivé), ale považujme toto kritérium za přijatelné. Nemluvmе o České republice, ani o jiném státním nebo politickém útvaru. Orientujme se podle území dnešní země a podle citu, kdo patřil k českým spisovatelům a vlastencům.

Česká pohádka může mít mnoho kořenů stejně tak jako pohádky jiných národů. Můžeme tedy některé pohádky považovat za *naše klasické české*, i když není jistý jejich původ a je možné, že jejich jádro a myšlenka české nejsou? Co když byly jen sesbírány a připutovaly k nám z jiné země a naše vlastenecká hrdost je tedy bezpředmětná? Mějme na paměti, že to nemusí být až takovým problémem. Oceňujme originalitu každé pohádkové verze, každá je něčím osobitá s přidanou hodnotou českého autora a bohemistického prostředí.

---

¹³ KRUPA, Viktor, Jozef GENZOR, Ladislav DROZDÍK. *Jazyky světa*. Bratislava: Obzor, 1983, str. 145.

¹⁴ KROUPOVÁ, Libuše a Josef FILIPEC. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Praha: Academia, 2005, str. 57.

Nebojme se tedy tohoto ve skrytu problematického vymezení a považujme za českou pohádku vše, co vzešlo z pera českého autora, i kdyby s předlohou od spisovatele jiného.

Nejstarší doklady české literární pohádky známe již od 14. století. A v první polovině století 15. vidíme náměty dnešních slavných pohádek – děda Vševěda a další.¹⁵ I to by mohlo být klasickou českou pohádkou, ale pro naše účely zůstaňme spíše v českém povědomí o našich pohádkářích, jako byli např. Karel Jaromír Erben, Božena Němcová atp.

1.5 Pohádky

Pohádka je neodmyslitelnou součástí uměleckého dědictví a výplodem umělecké tvořivosti celých generací veškeré populace. Je to vzácná vzpomínka v daru ústní lidové slovesnosti. Měli bychom si uvědomovat její proměny, různorodosti, variace i pomoc. Právě ono jednoduché, zřejmé rozdělení světa dle archetypů, přirozených signálů, gestiky, barev, symbolů, které třeba jsme již všichni zapomněli slovy vysvětlit, nám dává vůči nim skrytý, ale zakořeněný instinkt, a ten vnímá pocity, jenž v hlavě sepnou spínač o chápání blaha a zlé vůle.

„Pohádka je prazdroj vší poezie; v ní se projevuje původní lidová tvořivost a básnivost; staré hrdinné pověsti a národní mýty žijí dodnes v neporušené naivitě dětských pohádek. V pohádkách se vyslovuje sama duše národa se svou moudrostí, fantazií i prostotou, svou vírou v nadpřirozené síly a svými dávnými národními božstvy.“¹⁶

Podle literárního významu je pohádka epické vyprávění, které se vyznačuje fantazií a nezávislostí na reálném světě. Vystupují zde kouzelné postavy i nadpřirozené bytosti. Ve většině případů má šťastný konec, kdy dobro zvítězí nad zlem a každý hrdina má, co si zaslouží. Dagmar Mocná k tomuto všemu navíc dodává, že se jedná o „zpravidla prozaický žánr folklorního původu s fantastickým příběhem.“¹⁷

Takto si vyloží zřejmě většina lidí pohádku i ve své hlavě. Je ale nutné si uvědomit, jak tvrdí Tolkien, že pohádku vystihuje nejvíce právě onen neuvěřitelný příběh, fantastično.¹⁸

---

¹⁵ ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha, Portál, 2006, str. 115.

¹⁶ ČAPEK, Karel a Milada CHLÍBCOVÁ. *Marsyas: jak se co dělá*. Marsyas 5. vyd., (v Čs. spis. 2. vyd.), Jak se co dělá 9. vyd. (v Čs. spis. 3. vyd.). Praha: Československý spisovatel, 1984. Spisy, str. 96.

¹⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, str. 472.

¹⁸ TOLKIEN, J. R. R. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992, str. 121.

Pohádka, jako veškeré čtení, se ale uplatnila svými podněty ve výchově dítěte až sekundárně. Jak uvádí Jan Červenka, pohádka dokáže na příkladech nastínit protiklady (vlastností) a snaží se tím učit správné sociální návyky a chápání dobra a zla.¹⁹

Pohádky umožňují poprat se s problémem na elementární úrovni, protože zjednodušuje všechny situace. Hrdinové jsou čitelní, zřetelní, typičtí a jasně zařaditelní. *Dobro a zlo* jsou vždy všudypřítomné hodnoty, stejně jako v životě, a zmíněná dualita ukazuje právě boj o morální problém.²⁰ Pohádka zkrátka vypráví o principech a vzorcích jednání ve skutečném životě.

„Po staletí (ne-li tisíciletí) převypravované pohádky nabývaly stále větší vytříbenosti, až dosáhly schopnosti sdělovat zároveň zjevně i skryté významy, a promlouvat tak ke všem rovinám lidské osobnosti současně a navazovat spojení způsobem, který oslovuje nevzdělanou mysl dítěte stejně jako náročného dospělého. Podle psychoanalytického modelu lidské osobnosti obsahují pohádky důležitá sdělení pro vědomou, předvědomou i nevědomou mysl, ať funguje v daném okamžiku na kterékoli úrovni. Tím, že pojednávají o všeobecných lidských problémech, zejména těch, které zaměstnávají dětskou mysl, obracejí se k pučícímu já, podněcují jeho rozvoj, a přitom ulevují předvědomým a nevědomým tlakům. Děj příběhů dodává těmto pudovým tlakům přesvědčivou důvěryhodnost a podobu (...).“²¹

1.5.1 Druhy pohádek

Příběhy dělíme hlavně podle autora, známého či neznámého, a také dle jejich hlavních postav, které jsou mnohdy typickými představiteli jistých lidských vlastností.

V poslední době jsou nejpoblárnější pohádky *autorské*, kdy autor nevyhází z žádné předlohy a pracuje čistě jeho fantazie. Bývá moderní, zaměřená spíše na pocity než na morální ponaučení, které mnohdy chybí úplně. Kouzla zde jsou součástí každodennosti. Často se spisovatel zaměřuje na sociální problémy a aktualizací prvky

---

¹⁹ ČERVENKA, Jan. *O pohádkách: sborník statí a článků*. Praha: SNDK, 1960. Knižnice teorie dětské lit.

²⁰ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017, str. 16.

²¹ Tamtéž, str. 12.

a lidovou tradici vědomě překračuje.²² Jako příklad tohoto typu můžeme uvést H. CH. Andersena, K. Čapka nebo celý Disney World.²³

Problematikou takovýchto pohádek ale zůstává jejich podstata. Autoři jsou mnohdy až moc zaměřeni právě na jednoduché, leč zásadní morální ponaučení, takže často příběh neobsahuje skrytou podstatu, která má rezonovat v duši čtenáře při čtení příběhu. Pohádka by měla řešit vnitřní porozumění, dávat odpovědi právě skrytým jazykem, symboly a přirovnáními, a to u moderních autorských pohádek přestává být na prvním místě. Možná právě z důvodu neznalosti symbolického jazyka.

Druhým hlavním typem jsou *pohádky lidové*. Na ně zaměříme náš pohled, protože se nám na nich budou mnohem lépe demonstrovat obměny a aspekty morálních zásad i jiných pohledů.

Lidové pohádky jsou naší lidskou historií, která nebyla primárně určena dětem. Předávala se z matky na dítě, z kojné na chovance a od náčelníka na členy kmene. Jsou jakousi nejpodstatnější tradicí.²⁴ Tento druh můžeme dále dělit i do dalších kategorií. *Zvířecí* pohádky jsou velice blízké bajce, používají jinotaj a zdůrazňují morálku, kdežto v pohádkách *kouzelných* vystupují kouzelné předměty a často zde dochází k boji mezi dobrem a zlem, kdy je svár dovršen úspěšným zakončením cesty plné zkoušek – například o princeznu ruku. Tento druh bývá označován jádrem pohádek. Ty *legendární* jsou jako příběhy biblických hrdinů, ale naopak v *novelistických* mají postavy blízko k reálnému životu, povídkám a sociálním problémům²⁵ – tímto typickým příkladem je Chytrá horákyně.

1.5.2 Proměny a pomyslné hranice pohádky

V první řadě je vhodné pochopit, že pohádky mají svůj původ, svůj vývoj, svoji historii. Určitě si každý musel po zamyšlení uvědomit, že do dnešní podoby příběhy jakýmsi způsobem vypsely, a to nejen proměnou jazyka. Ovšem i ten může být důvodem, proč nalézáme stejné pohádky v rozličných verzích po celém světě. Pohádka není národopisnou lidovou tvořivostí, ale odněkud přišla. „*Mnoho pohádek, zvláště kouzelných,*

---

²² MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, str. 473.

²³ SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998, str. 32.

²⁴ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, str. 473.

²⁵ Tamtéž.

vzniklo už v dávné době, kdy si lidé ještě nedovedli vysvětlit některé přírodní úkazy a zákony a kdy o vítězství nad přírodou jen snili.²⁶

Nad touto otázkou *Kde se pohádky vzaly?* se zamýšlela již velká řádka autorů, filozofů, z jejichž vybraných výsledků můžeme předložit tři teorie vzniku pohádky. Otázka byla velmi zajímavou právě z důvodu záhadného opakování motivů a obsahových podobností v pohádkách různých národů.²⁷

Někdy bývá zmiňováno, že ne celé pohádky, ale pouze pohádkové motivy mají společný původ – řecký, orientální nebo keltský.²⁸ Všechny verze jedné pohádky tedy zákonitě „*musejí mít společnou pravlast*“, odkud byla ta prvotní, původní vynášena kupci, vojáky, misionáři a jinými.²⁹ Německý filolog T. Benfeye tuto myšlenku povýšil a zastával názor, že všechny pohádky mají kořeny v Indii, odkud se díky migraci dostaly do dalších částí světa. Tuto teorii nazýváme *migrační*.

Další přístup, *mytologickou teorii pohádek*, rozpracovali Jakob a Wilhelm Grimmové, němečtí sběratelé pohádek, kteří došli názoru, že pohádky jsou pozůstatkem předkřesťanských mýtů.

Myšlenka, která stála na pointě, že všichni lidé mají stejné představy o štěstí, spokojeném životě, vyústila v teorii *antropologickou*, jejímž propagátorem byl skotský básník, kritik a romanopisec Andrew Lang. Podstatou této teorie je, že všichni lidé touží po tom samém, proto i jejich příběhy a poučení musí mít stejnou podstatu.³⁰

Konkrétní ukázky prošly změnami, které byly odrazem sociálních poměrů země, kde byla pohádka vyprávěna, přičemž byl zahrnut i dobový aspekt. Samozřejmě je nutné zahrnout i fakt o náboženském dopadu a jiných ovlivňujících hlediscích. Pro představu bychom nemohli v dnešní době předcítat dětem pohádku ve znění pocházející ze 17. století. Každý národ tehdy potřeboval svoji sociální situaci i historickou problematiku promítnout do pohádek jako do odpočinkového morálního ponaučení.

---

²⁶ ČERVENKA, Jan. *O pohádkách: sborník statí a článků*. Praha: SNDK, 1960. Knižnice teorie dětské lit, str. 8.

²⁷ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, str. 474.

²⁸ ČAPEK, Karel a Milada CHLÍBCOVÁ. *Marsyas: jak se co dělá*. Marsyas 5. vyd., (v Čs. spis. 2. vyd.), Jak se co dělá 9. vyd. (v Čs. spis. 3. vyd.). Praha: Československý spisovatel, 1984. Spisy, str. 96.

²⁹ Tamtéž, str. 97.

³⁰ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, str. 474.

Příběhy jsou pojaty jako komické v italštině, strašidelné v německé verzi, dramatické ve francouzské a přihloupělé v anglické. Nutno důrazněji podotknout, že byly adresovány převážně pro dospělé posluchače a jen minimum přímo dětem.³¹ Tak, jak je osobitá každá bytost, tak jsou své pohádky v národních verzích. Každý totiž vnímá a potřebuje něco jiného, má jinak fungující hierarchii společnosti, stejně tak jako má i jinou fantazii pro přidání výjimečných prvků.³²

Prolínání cizích složek, a vůbec ovlivňování českých pohádek, bylo vždy. Trvalo v 19. století a i dnes cítíme jeho intenzivní aspekty. Právě v 19. století započala proměna, jakýsi přechod, od literatury pro dospělé k příběhům směřovaným dětem. Jednotliví autoři ale začali promítat své osobní názory, lidové tradice i cenzuru do pohádek, které jsou původně lidové, čímž se stali jejich zapisovateli s přidanou hodnotou. Důležité je také brát v potaz možnost parafrázování a slučování pohádek s jinonárodními obdobnými motivy, což zapříčinili zřejmě tito cestující sběratelé.

I česká literární tvorba všech časů i její úpravy byly ovlivňovány velmi silně pohádkami jiných národů. „České literární pohádky a pověsti nežily v podvědomí čtenářů i autorů izolovaně, ale mísily se a křížily s pohádkami národů evropských i z celého světa.“³³

Všimněme si také jakési sémantické podobnosti v pojmech pohádka a pověst. Ve své definici je pohádka již výše vysvětlena a pověst je útvar s historicky pravdivým jádrem a často v ní vystupují nadpřirozené bytosti.³⁴ Lidová slovesnost ovšem také přidává své a jádro pověsti jí bývá dokrášleno, díky čemuž se můžeme setkat s dalšími neuvěřitelnými motivy. Záslouhou proplétání nadpřirozených motivů ale ztrácí pověst důvěryhodnost a, zvláště v knižním projevu, se tyto dva pojmy *pohádka a pověst* právě ze zmíněné příčiny o sebe opírají a z části tedy i splývají. Vzniká potom jakýsi souhrn žánrů se stmelnými znaky.

---

³¹ SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998, str. 171.

³² DARNTON, Robert. *Velký masakr koček a další epizody z francouzské kulturní historie*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život, str. 19 – 72.

³³ SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998, str. 175.

³⁴ Pověst - Češtinaveslovníku.cz. Češtinaveslovníku.cz - Komplexní slovník češtinářských pojmů [online]. Copyright © 2019 [cit. 27. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.cestinaveslovníku.cz/povest/>.

Této kličky ve vývoji terminologie si všimla již E. Doupalová a nazvala postup *demytizací pověsti* a považuje to za dopad čtenářské úrovně³⁵ a logicky to můžeme považovat i za širší a větší autorskou fantazii. Pohádky mohou být umístěny do konkrétního prostoru, a tím se více přiblížit pověsti. Známým autorem je např. Karel Čapek, který do svých pohádek dosazoval rusalky a jiné bájně bytosti, které jsou vlastní spíše pověstem.³⁶ On sám ale k tomu napsal toto: „(...) nuže, skoro se zdá, že se nám přitom literární *genus pohádky* rozběhl pod rukama do beznadějně a nesouvislé tříště.“³⁷

Rozdíl mezi pověstí a pohádkou je však velmi radikální. „ (...) *pověst se vydává za raport o skutečnosti třeba mýtické, ale existentní a místně nebo historicky datované v našem světě; pohádka má svůj vlastní svět, jenž rámuje pohádkové děje měkkou atmosférou nezávazného „bylo-nebylo“.*“³⁸

Z druhé strany však *původ keltské pohádky* není všeobecně znám. Můžeme si být jistí, že postavy v tom, čemu dnes říkáme lidové pohádky, nebyly reálnými? Nemůžeme. Je pro nás však tato pomyslná děravá hranice důležitá? Co kdybychom najednou mluvili o pohádkových hrdinech v pověstech? Nevadí.

V tomto případě ale problematiku přesahů využijeme v náš prospěch. Budeme ji tak vnímat, protože potřeba jakékoli osoby vypravovat je široká, že nikdy sami nerozhodnete, kolik je ve zmiňované situaci pravdivých vzpomínek, ať už hodně, nebo málo.

Samy národy, které se vnímají býti keltskými potomky, přijímají je za pohádky. Držme se tedy jejich povědomí. Keltská pohádka tedy, leč může býti i pověstí, stane se pro nás pouze pohádkou.

---

³⁵ E. Doupalová: Demytizace v literárních adaptacích moravských lidových pověstí v souvislosti s utvářením materialistického chápání světa ve vědomí malého čtenáře. In: Literární dědictví mládeže. Referáty a diskusní příspěvky z konference 30. září – 1. října 1986. Praha 1988, str. 57 – 59.

³⁶ SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998, str. 173-175.

³⁷ ČAPEK, Karel a Milada CHLÍBCOVÁ. *Marsyas: jak se co dělá*. Marsyas 5. vyd., (v Čs. spis. 2. vyd.), Jak se co dělá 9. vyd. (v Čs. spis. 3. vyd.). Praha: Československý spisovatel, 1984. Spisy, str. 100.

³⁸Tamtéž, str. 103.

2 Pohádková symbolika

V této kapitole se omezíme pouze na dva druhy zhodnocení, tedy pohled na symboly buď v pozitivním, nebo negativním uplatnění. Na srovnání aspektů dobra a zla v symbolizování by se mohlo psát mnoho, ale v práci tohoto rozsahu nejsou všechny důležité aspekty zcela uchopitelné, jelikož při včlenění tohoto pochybného faktoru neměřitelné síly by zmíněná kapitola vydala na samostatnou práci. Proto závěrem nesrovnávejme jejich intenzitu, ale porovnejme je na základě počtu, četnosti, v uvedených rozebíraných pohádkách. Zdůvodňujeme tento způsob tím, že jejich početní porovnání je v mnohém objektivnější a vhodnější pro další uplatnění zjištěných výsledků.

2.1 Úvodní část k problematice symbolizování

Je velmi vhodné rozumět významu slova symbol v širším rozhledu. Pojem symbol vychází z původního řeckého významu „*symbálló, tedy házím dohromady, spojuji (se), srážím. V antice totiž býval poznávacím znamením předmět rozdělený na dvě části, které do sebe musely zapadat.*“³⁹ Tento původní antický fakt můžeme interpretovat i na naše podmínky a otázky. Symbol tedy považujeme za zástupný znak, který má spojovat dvě roviny dohromady, v našem případě rovinu sémantickou se způsobem zobrazení, zároveň ale se smyslově nepostřehnutelnými hodnotami.

Není to pouze neznámá značka, ale může se jím stát cokoli, i slovo. Je to něco mimo naše vědomí, ale stále vyjadřující rysy vnitřních osobností, základu všeho. (...) „*slouží jako konvenční znak pro něco abstraktního*“.⁴⁰ Pointou je, že v tomto případě hovoříme o velké tajemné metafoře starých časů, o čtení mezi řádky. Nemusíme tedy nutně zmiňovat pouze znaky. V podstatě je to zobrazení vnitřního světa světem vnějším, otiskem duše.⁴¹

Touto podprahovou mluvou k nám promlouvá vnitřní, neslyšný jazyk, který je velmi zajímavý a vzhledem k tomu, že i mnoho vypovídá o vnímání dobra a zla. Je důležité, a to nejen pro tuto práci, umět ho alespoň z části dešifrovat.

„Symbolický jazyk je jazyk, ve kterém jsou vnitřní zážitky, city a myšlenky vyjádřeny tak, jako kdyby byly smyslovou zkušeností vnitřního světa. Je to jazyk, který má logiku

---

³⁹ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. vyd. Voznice: Leda, 2001, str. 620.

⁴⁰ FILIPEC, JOSEF a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 1998, str. 428.

⁴¹ FROMM, Erich. *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999, str. 19.

odlišnou od běžné logiky, kterou používáme za dne, logiku, ve které nevládnou čas a prostor, nýbrž intenzita a asociace. Je to jediný univerzální jazyk, jaký kdy lidstvo vyvinulo a který je stejný ve všech kulturách v průběhu dějin. Je to jazyk jakoby s vlastní gramatikou a syntaxí, jazyk, jemuž člověk musí rozumět, chce-li rozumět smyslu mýtů, pohádek a snů.“⁴²

Některé symboly mají různá vysvětlení v různých kulturách a na to je potřeba brát zřetel. Rozdíly mezi nimi nemusí být extrémně razantní, ale drobné se vyskytnout mohou. Např. slunce je kladně chápáno v severských zemích pro úrodu, plodnost, v tropech naopak jako ničivá pohroma spalující vše.⁴³ Z toho důvodu se pokusme brát zřetel i na tuto rovinu významu. Pokud to bude možné, uvedeme vysvětlení pro demografickou oblast, ve které byla pohádka zaznamenána.

Následující dvě pohádky lze srovnávat díky jejich společnému tématu, stejným rysům, které můžeme v obou pohádkách zpozorovat. Jako vyčnívající společné aspekty bychom měli zmínit lítost rodičů kvůli pochybení nad svými dětmi, jejich smutek ze špatného rozhodnutí a následnou radost, že vše zlé bylo zvráceno, ale také další drobné maličkosti, které tyto dvě pohádky spojují.

2.2 Symbolika v české pohádce Sedmero krkavců

Děj této pohádky je každému určitě dobře znám, ale pro ucelenost jej uvedeme tak, jak byl zaznamenán Boženou Němcovou.

Když matka pekla **chléb**, jejích **sedm** synů bylo neposedných. Její trpělivost nevydržela a své syny omylem zaklela v **havrany**, kteří vmžiku odletěli. Velmi těžko snášela následky svého činu a i otec byl velmi smutný. Ale po čase se zármutek ztišil, když se jim narodila dcera Bohdanka.

Jakmile černovlasá Bohdanka vyrostla, vydala se své bratry vysvobodit. Při cestě jí pomohl **Vítr**, **Měsíc**, **ale až Slunce** ji zavedlo k jeskyni, kde bratři měnící se v havrany žili. Byli velmi nadšení a vypověděli jí, co vše musí pro jejich záchranu podniknout. Musí všem sama ušít **košile** a to od zasetí lnu po poslední steh a přitom naprosto beze slov.

---

⁴² FROMM, Erich. *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999, str. 14-15.

⁴³ Tamtéž, str. 24-25.

Jednoho dne při práci na ni natrefil princ. Tak moc se mu zalíbila, že si ji odvezl na svůj zámek. I když nemohla mluvit, našli v sobě zalíbení a brzy se konala svatba. Princova sestra ale byla zlá a Bohdanku chtěla vyštvať. Pokoušela se o to tak, že se snažila vzbudit její důvěru, aby jí pak snadněji ublížila. Během toho všeho ale hodná sestra sedmi bratřím šila košile.

Den ke dni tomu chtěl a Bohdanka měla porodit dítě. Zlá sestra ale domluvila past. Princ musel odjet k příteli, který ho nesměl pustit zpět, a mezi tím malé princátko vyhodila z okna a podstrčila **černé kotě**. Poštvala proti Bohdance všechny, a protože byl princ pryč, chystala se ji upálit jako pomatenou čarodějnici.

Do poslední chvíle Bohdanka došivala košile, ale posledních sedm stehů jí povoleno nebylo. Její úloha však skončila, promluvila. V tu chvíli přiletěli havrani, donesli jí její děťátko a v košilích se stali opět chlapci. Jen nejmladší měl sedm pírek na rameni. V tom okamžiku přijel princ a lýtý dav lidu v prozření, kdo je špatný, zlou princovu sestru na hranici upálil. Manžel pak panství prodal a všichni se vrátili k Bohdančiným rodičům.⁴⁴

Tři (pomocníci)

V pohádkách je trojka používána s velikou oblibou. Často i jako označení číslovky řadové *třetí* (např. Třetí princ Antonína Moskalyka), což ale na vnitřní podstatě čísla nic nemění. Většinou se hovoří třeba o nejmladším, třetím, z bratrů, který má čistou duši, s dobrým srdcem, nebo o tom, že až třetí úkol rozhodne. I struktura bývá směřována k trojici, kdy konec je nejlepší – nouze, cesta, štěstí. Je vidět posun hrdiny, jeho přerod.⁴⁵ (To můžeme výrazně spatřit i v pohádce O Popelce od Boženy Němcové.)

*„Trojka věci završuje, klade konečný bod, činí věc kulatou a správnou.“*⁴⁶ Trojice můžeme najít všude. Dokonalost triády jako země, voda, vzduch; peklo, očištec, ráj; Otec, Syn, Duch se nachází všude. Je to číslo úplnosti.⁴⁷

Nebývá označována jako negativní, z čísla tři se totiž rodí vše ostatní.

---

⁴⁴ NĚMCOVÁ, Božena. *Zlatá kniha pohádek*. V Kuřimi: Čokoládovny Fikar, 2016, str. 3-11.

⁴⁵ Tamtéž, str. 49.

⁴⁶ BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 44.

⁴⁷ Tamtéž.

Číslo sedm

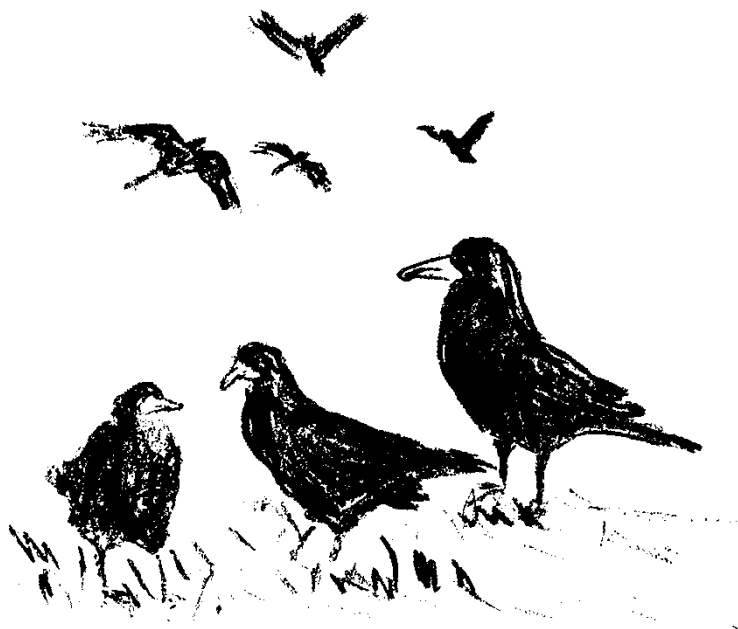
Sedmička může být náhradou celistvosti.⁴⁸ Nevnímejte ji ale jako v případě trojky, nýbrž jako skupinu sedmi, jako množství. Vyskytuje se v mnoha případech, které tvoří dokonalou rovnováhu. Jako příklad uveďme sedm divů světa, sedm mudrců, sedm tónů hudební stupnice, sedm proseb Otčenáše atd. Všechny totiž mají stejnou míru důležitosti.

Toto číslo bývá také spojováno se sedmi planetami, kovy. Nebo, lépe řečeno, je sedmička odvozena od planet. Ty udávaly smysluplnost: sedm dní v týdnu i v lunární fázi. Proto hrála sedmička i po celý středověk významnou úlohu.⁴⁹

Dá se tedy předpokládat a uvádět, že u této hodnoty člověk dojde pouze pozitivních poznatků a negativní aspekt se ukazuje pouze výjimečně. I z toho důvodu je v pohádkách tak oblíbená – kvůli celistvosti dobra.

Krkavec, havran

V biblické obraznosti se tento pták zdá být velmi záporným zobrazením. Bývá chápán jako hříšník a odpadlík. Je obecně známo, že se havrani živí mršinami, v dřívějších dobách i šibeničními těly. Z toho důvodu je v lidském vnímání jakoby metaforou temnoty. Stal se patronem osamělých lidí, postavou smutku a odloučenosti.⁵⁰

Obrázek č. 1

⁴⁸ BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 79-80.

⁴⁹ Tamtéž, str. 76.

⁵⁰ SAUNDERS, Nicholas J. *Mytická síla zvířat: Magie, tradice, současnost*. Praha: Knižní klub, 1996, str. 11.

Kotě, kočka

První zmínky o kočce pochází z Egypta, zhruba 1500 př. n. l. Kult kočky byl silný a byla považována za rozporuplný symbol smrti, plodnosti a nestálosti.

V severských mýtech táhnou kočky kočár bohyně lásky a plodnosti Freyi, což je příkladem keltského náboženství⁵¹. V Číně je kočka chápána jako vtělení zla a v raném křesťanství byly považovány za společnice čarodějnic.⁵²

Právě kočku můžeme považovat za onen sporný symbol v různých kulturách, který je ovlivněn i jinými faktory, například barvou srsti.

Chleba

Tento pokrm nebyl jen tak obyčejný, ač ho tak v dnešní době můžeme vnímat. Byl považovaný za boží dar. Protože *Ježíš jim řekl: "Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mně, nikdy nebude žíznit."*⁵³

Bochník chleba znamenal srdečnost, dalo by se říct, že i základ štěstí a víry pro věřící křesťanské obyvatelstvo. Symbolizoval jednotu jako mnoho zrn v jednom bochníku.⁵⁴ „*Jako velké neštěstí bylo vnímáno upadnutí chleba, a jestliže ho někdo nechal ležet na zemi nebo na něj šlápl, věřilo se, že bude hladovět. Pokud se chtěl někdo uctít, byl podarován chlebem.*“⁵⁵ Jakékoliv znesvěcení nebo narušení přípravy tohoto pokrmu bylo chápáno jako velká pohroma. Natož když matka chystala sedm bochánků. Neštěstí se znásobilo a vygradovalo ve zkrkavčení synů.

Černá

Barva temnoty, prázdnoty, zoufalství, zkázy, žalu.⁵⁶ V této pohádce je spojena s kotětem a barvou krkavčích křídel. Vnímáme tedy v tomto případě černou jako hluboce znásobený aspekt negativa.

---

⁵¹ CLEMENTS, Jonathan. *Vikingové*. Říčany u Prahy: Junior, 2008, str. 67.

⁵² SAUNDERS, Nicholas J. *Mytická síla zvířat: Magie, tradice, současnost*. Praha: Knižní klub, 1996, str. 70.

⁵³ Jan 6, 35

⁵⁴ COOPER, J. C. *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*. Praha: Mladá Fronta, 1999, str. 59.

⁵⁵ ČÁP, Josef. Chléb – symbol života. In: *Odrasy tajemna.cz* [online]. 28. 2. 2014 [cit. 18. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.odrasy-tajemna.wz.cz/Chleba.html>.

⁵⁶ COOPER, J. C. *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*. Praha: Mladá Fronta, 1999, str. 14.

Košile⁵⁷

Tento druh oděvu je velmi důležitý pro podstatu této pohádky. Bohdanka mohla např. uplést bratrům ponožky, měla by to určitě s menším množstvím práce, ale nenaplnilo by to skrytý podtext, který si můžeme sami interpretovat. Ano, v jednoduchosti je krása, ale není tomu tak vždy.

Košile je obtížné ušít, natož od začátku, ale je to také druh oblečení, který nejvíce obtéká tělo. Můžeme sice podotknout, že kalhoty také, ale nohy má přece i zvíře. Ale ruce jsou to, co nás odlišuje. Proto je na místě vnímat haleny jako obraz lidskosti, kterou potřebovali bratři získat zpět, měla jim pomoci překonat zvířecí podstatu.

Nutno podotknout, že jim v tom nepomohly pouze košile, ale i sestřino mlčení. Ona se tím přiblížila zvířeti, aby bratři mohli být lidmi. Vzala na sebe tedy část jejich prokletí.

2.3 Symbolika v keltské pohádce Shee an Gannon a Gruagach Gaire

Tato pohádka byla zaznamenána Josephem Jacobsem, sběratelem anglických folklorních pohádek.

Shee an Gannon se narodil **ráno, jméno získal v poledne a večer** žádal o dceru krále Erinu. Ten souhlasil, ale pod podmínkou, že Shee zjistí, proč se Gruagach Gaire přestal smát na celý svět, jinak bude jeho hlava napíchnuta na kůl.

Shee an Gannon se i přes to vydal na cestu, až došel k domu, kde se zeptal na práci. Začal hlídat krávy a to u Gruagacha Gaira. Další den se tedy vydal hlídat oněch **pět zlatých krav**, ale nesměl je pustit do země obrů. Ale on je tam i přes zákaz zavedl, a natrefil

---

⁵⁷ Zajímavostí je, že košile byla ušita ze lnu a ne z kopřiv, jak by člověk většinou očekával. Kopřivy nebyly původně užity jako materiál pro šití tohoto oděvu v žádné lidové původní verzi. Tuto žahavou bylinu, která svou magičností měla podtrhnout sílu košile (protože v sobě pojí hojivé schopnosti, ale i žahavé utrpení), do pohádky podle verze Boženy Němcové vložila ve svém přepracování až Božena Šimková ve stejnojmenné divadelní hře. Tento motiv se uchytil i v televizních zpracováních, proto nám všem zůstal v hlavách mnohým více. MICHALIČKA, Václav. *Kopřiva, plevel, který šatil*. Nový Jičín: Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace, 2017, str. 29-39.

na pětihlavého obra. Dali se do dlouhého souboje, ale Shee zvítězil a obra zarazil po ramena do země, uřezal mu hlavy a z nich si nechal jazyky.

Následujícího dne donutil Gruagacha Gaira, aby mu řekl, proč se již nesměje. Povídal, že měl **dvanáct** synů a jednou do domu vběhl hnědý **zajíc**, rozmetal popel a utekl.

Druhého dne se za ním vydali a došli do domu Žluté tváře, který měl dvanáct dcer. Pohostil je, ale dal Gruagachovi nejprve na výběr, zda chce jídlo z hrnce, vařeného **čápa**, vylovit železným nebo dřevěným kopím. Vybral si železné, a jelikož tím to nešlo, byli on a jeho synové hladí.

Ráno přinesl Žlutá tvář dvanáct kovových smyček a jednu dřevěnou, aby se Gruagach rozhodl, zda dá všem svým synům, a nebo dřevěnou sobě. On vybral syny, kterým ale tyto smyčky usekaly hlavy. Jenže Žlutá tvář pak jemu stáhl kůži ze zad a nahradil ji kůží **černé ovce**, která **sedm let** schnula na stěně. Od té doby mu roste ovčí vlna na zádech a on si z ostříhané plete ponožky a z těchto důvodů se nesměje.

Když to Shee doposlechl, přiběhl zajíc, který od té doby chodil denně, a oni se za ním vydali. Chytlí ho u domu Žluté tváře, tam jej chytili a vytloukli mozek z hlavy. Jakmile se potkali s pánem domů, opakovalo se vše, co zažil Gruagach, když tam přišel, ale tentokrát si Shee vybral kopí dřevěné, čápa snědli, pak dvanáct smyček nasadil na krky dcer. Pod výhrůzkou, že to stejné se stane i Žluté tváři, přivedl tento pán dvanáct synů zpět k životu a Gruagach se opět hlasitě zasmál.

Shee musel ale spěchat, aby následující den nebyla princezna Erinu provdána za syna krále Tiseanu. Gruagach Gaire naštěstí podal spravedlivé svědectví, a tak byli hned Shee a princezna oddáni. Svatba trvala **devět** dní a syn krále byl upálen.⁵⁸

Číslo tři transformované v život

Ráno, poledne, večer – narození a vypsání. Magická trojka, zobrazující rozmanitost všeho a tvůrčí sílu. Je jen na místě, že Shee takto rychle vypsěl. Mohl být pro tento úkol vyvolen, díky důvtipu a naplnění osobnosti, které mu bylo dáno právě k tomuto účelu. „Trojka věci završuje, klade konečný bod, činí věc kulatou a správnou.“⁵⁹

---

⁵⁸ JACOBS, Joseph. *Keltské pověsti a pohádky: Britské ostrovy a Irsko*. Přeložil Martin POKORNÝ. Brno: Zvláštní vydání, 1996, str. 93-100.

⁵⁹ BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 44.

Pět

Číslo pět má plnit funkci jakéhosi zprostředkování a všestrannosti. Bývá také spojována s touhou po změně. Jinak je to číslo, které se snadno dá přizpůsobit okolnostem, také proto bývá spojována s univerzálností.⁶⁰ S něčím, co inklinuje spíše k dobru.

Bývá symbolem dokonalosti a sjednocení.⁶¹ Pět krav totiž mohlo dokonale přilákat pět obrových hlav. Pětka má tedy zprostředkovávat proměnu. Vše se tedy může změnit k lepšímu a zvrátit neduh.

Sedm (let)

Jak již bylo vysvětleno viz. číslo sedm: byla právě tato doba potřebná k prozření, k uvědomění, jako dokonalé čekání, které přineslo rovnováhu mezi proviněním a utrpením Gruagacha Gaira. Nebyla jiná možnost.

Devět

Devítka odkazuje zpět ke trojce, je to mocnina sebe sama, je to síla, která umocní svou podstatu. Pokud je číslo tři číslem dovršení, pak jím devítka musí být o to víc. Současně má charakter proměny, nové podoby.

Zdá se, že devítka bývala kdysi mnohem důležitější než číslovka sedm. Například delfský svátek na počest boha Apollona byl slaven v devítiletém rytu, strom života je zobrazován s devíti větvemi a devět měsíců ubíhá doba k porodu.⁶²

Dvanáct

Zobrazuje úplnost a řád, propojení všech prvků.⁶³ Jsou to tedy aspekty veskrze pozitivní. Pro příklad existuje dvanáct měsíců, dvanáct hodin na hodinách, dvanáct apoštolů. Pravděpodobně proto čteme v této pohádce o dvanácti bodcích na utáaté hlavě, dvanácti

---

⁶⁰ Tamtéž, str. 29.

⁶¹ BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 64.

⁶² Tamtéž, str. 87.

⁶³ COOPER, J. C. *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*. Praha: Mladá Fronta, 1999, str. 33.

synech i dcerách a stejném počtu smyček na jejich hrdla. V pohádce nakonec dochází k celistvému propojení a souznění všech těchto prvků.

Obrázek č. 2

Zajíc

V keltských bájích a pověstech bývá zajíc průvodcem bohů lovu. „*Jako tvor je úzce spojovaný s měsícem představuje znovuzrození, omlazení, vzkříšení.*“⁶⁴ Jeho vlastnostmi jsou hlavně hbitost, zvrácenost, vychytralost.

Čáp

V mnoha kulturách je tento pták považován za nositele štěstí, nového života nebo i jara. Není proto pouhá náhoda, že zrovna čáp nosí rodičům jejich děti. Zároveň také může být spojován s ostražitostí a prozíravostí.⁶⁵

---

⁶⁴ Tamtéž, str. 216.

⁶⁵ Tamtéž, str. 25.

Jeho pozitivní stránku můžeme i sami interpretovat. Stačí pouze si zopakovat biologickou stránku – tedy, že čáp se živí drobnými rybkami, hlavně ale i hmyzem, žížalami, plazy a obecně havěti, která si do srdce obyčejných lidí nikdy nedostala. Mohl být tedy považován za požírače zla, za čističe a nositele obrody, životní pozitivní síly.

Ovce

Pomineme-li fakt, že byla černá, což ještě podtrhuje zlou předtuchu, jak je tato barva popsána výše viz. černá, je ovce zobrazením bezradnosti, slepého následování a hříchu.⁶⁶ „V antické mytologii představoval tvar beraních rohů mužskou potenci, zatímco dutiny v rohu představovaly tzv. roh hojnosti a energii, která přinášela plodnost a bohatství.“⁶⁷

2.4 Interpretace teorie symbolů a její zhodnocení

Co se týká čísel užitých v pohádkách, nemůžeme vždy jednoznačně říci, že by něco bylo dobré a něco zlé. Každá v pohádce užitá číslice má svůj skrytý a vhodně užitý význam, leč se to tak na první pohled nemusí zdát. Převážně se ale čísla užitá v obou vybraných pohádkách dají považovat za pozitivní a vhodně použitá.

Se **zvířaty** už je to obtížnější. Na straně českých pohádek máme krkavce a kočku, zatímco v příběhu keltském se vyskytovali zajíc, čáp a ovce.

Krkavec a kočka, oba černí jako ďáblové, bývají často v příbězích vidívání v přítomnosti čarodějnic nebo kouzelníků. Není tedy divu, že bratři byli za zločin spáchaný na chlebu proměněni v krkavce, v chytré ptáky a odloučené samotáře, aby si tím odpykali svůj trest. Pověr je s nimi svázáno až mnoho na to, aby byli bráni jako pozitivní symbol. Ano, je vhodné podotknout, že v současné době strach konkrétně z koček opadává, ale pro nás je důležitější minulost. Když budeme hovořit o symbolu kočky v této pohádce, dá se vypořádat, že bylo právě narození kotěte jasnou volbou. Bohdanka zplodila čarodějnické zlo a měla za to být potrestána.

V současnosti se toto zvíře stalo domácím mazlíčkem a předsudky začaly mizet, i z toho důvodu začíná být jako negativní symbol spíše potlačen. Bohužel tomu tak není

---

⁶⁶ Tamtéž, str. 133.

⁶⁷ SAUNDERS, Nicholas J. *Mytická síla zvířat: Magie, tradice, současnost*. Praha: Knižní klub, 1996, str. 94.

ve všech případech a kdekoliv se kočka objeví, je považována za zlé znamení. Je to veliký rozpor v chápání neslyšitelného jazyka, což by mělo zlé vnímání kočky ještě prohloubit.

Zajíc je pomocníkem, bojovníkem Žluté Tváře. Je to průvodce, který je na straně zla, ale jen plní přání pána a v podstatě dává Gruagachovi každý den příležitost odčinit svou chybu. Je tedy v této pohádce neutrální.

Čáp je symbolem ryze dobrým. Mít možnost sníst čápa znamená mít štěstí, jednak proto, že nemáte hlad, ale i pro jeho pozitivní vyzařování, které tím přenesete do sebe.

Co se ovce týče, není divu, že Gruagachovi byla dána zrovna tato kůže. Byl tím zbaven síly k životu, byl nucen přijmout hřích za smrt svých synů, zároveň byl paradoxně ponížen, protože mu nenarostly rohy, aby vypadal majestátně a obávaně, ale stal se zženštilým a navíc černý od zlého a sobeckého rozhodnutí. Ovce je tedy v tomto případě velmi zlá.

I když je pecen i košile značně pozitivním symbolem, nemůžeme pominout fakt, že keltská pohádka je v tomto směru propracovanější. Je možné toto zjištění vysvětlit tím, že více aplikuje přírodní prvky i mýtické symboly. Je v ní obsaženo více zvířat, více čísel a každé z nich má v příběhu své opodstatnění. Ukazují proměnu a symboly na boji člověka s přírodou, kdežto česká pohádka poukazuje pouze na vnitřní boj, kdy Bohdanka překonává pouze sama sebe. Tuto skutečnost můžeme demonstrovat i na tom, že keltská pohádka má, jak z příběhu vyplývá, více vedlejších linií, je košatější, úměrně tomu by tedy měla obsahovat i více pozitivních symbolů, než pohádka česká, která má odboček děje znatelně méně, je striktní a jednoznačná.

Celkově můžeme výsledky symbolického srovnání aspektů doba a zla vyhodnotit s ohledem na počty v matematickém zobrazení, tedy v poměru 4 : 6 pozitivních symbolů v české : keltské pohádce a 3 : 2 v symbolech negativních.

Tabulka č. 1 - Tabulkové zobrazení výsledku rozdělní symbolů

	Pořadí	Pozitivní symboly	Negativní symboly
V české pohádce	1.	Tři	Havran
	2.	Sedm	Kočka
	3.	Pecen chleba	Černá
	4.	Košile	
V keltské pohádce	1.	Tři	Ovce
	2.	Pět	Černá
	3.	Sedm	
	4.	Devět	
	5.	Dvanáct	
	6.	Čáp	

Poznámka: Do tabulky není zahrnut symbol **zajíce** z důvodu jeho neutrality.

Nezapomínejme, že tento výsledek nezahrnuje morální ponaučení, tím rozumíme způsob potrestání zla a odměnění dobra, nebo osobnost hrdiny. Z toho důvodu není možné tento závěr vztáhnout na celou práci, bude ale začleněn do celkového srovnání i s výsledky následujících kapitol.

3 Odměnění dobra

Někdy se ani nemusí zdát, že se člověk učí. K tomu, aby vstřebával informace, nemusí sedět ve školní lavici, ale stačí jen poslouchat a vnímat tak zvanou školu života. Každá drobnost, každé slovo, signál i symbol jsou velkými učiteli a to nejvíce v dětském věku, kdy tyto zatím neotupělé bytosti učíme příběhem.

„Dítě je v životě často zmatené a tím více je třeba dát mu příležitost, aby porozumělo samo sobě a tím více ve složitém světě, s nímž musí vycházet.“⁶⁸

Učíme je na principu prožití příběhu někoho jiného, na principu slýchání pohádek. A to nám jen rozvíjí uplatnění pohádkových příběhů. Předpokládáme, že se čtenář bude chtít identifikovat s hrdinou, proto mu dáváme takové podněty, aby bylo jeho formování autorovi vlastní. Jde o jistý druh motivace, o ukázkou života, pozitivních niterných vlastností, o kterých se domníváme, že je vhodné, aby čtenář následoval a vzal si z nich nějaké vnitřní ponaučení. To je důvod, proč je dobro nakonec vždy odměněno a není mu řečeno prosté *dík*.

„Odměna je jedna z forem vnějšího motivačního působení na žáka ve škole i doma, zpravidla s pozitivním účinkem.“⁶⁹

Pokud tedy chceme, aby došlo k nějakému výsledku v přemýšlení nad různými věcmi, je potřeba obklopovat se jimi všude. Odměna nemusí být přímá, tedy přímo pro osobnost čtenáře, ale postačí, když o všem bude být jen slýchat, protože pak nastane po odměně alespoň touha.

Dle této definice a interpretace můžeme tedy vycházet z předpokladu, že dítě bude chtít zažít stejný pocit úspěchu jako jeho hrdina, být šťastný, něco dokázat, takže bude vyhledávat své vlastní odměny dobra.

Podívejme se proto na odměnu dobra v pohádce *Sedmero krkavců* a *Shee an Gannon a Gruagach Gaire* a porovnejme jejich četnosti za účelem zjištění, která z nich dává čtenáři více morálně kladných podnětů.

---

⁶⁸ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017, str. 11.

⁶⁹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, str. 179.

3.1 V české pohádce

V této dějové lince je hlavní postavou již zmiňovaná Bohdanka. Na jejích životních peripetiích se dají ukázat jasně viditelné a citelné odměny jejího správného chování.

Celou pohádkou je protkán **motiv víry**. Tu nemusíme blíže specifikovat, jde spíše o její obecnou podstatu. Jako důvěra v něco vyššího je velmi často jedinou motivací konkrétní postavy, protože cíl je příliš daleko. Pomáhá překonávat překážky, proto je nepostradatelná. Obecně se objevuje ve velkém množství pohádek, např. v pohádce O dvanácti měsíčkách, sesbírané také Boženou Němcovou.

Odměnou tohoto motivu se pak stává konečné odměnění v rozuzlení příběhu.

Víra nemusí být jen v boha, ale také v sebe. Pokud si čtenář, dítě, půjde i přes překážky za svým cílem, dokáže cokoli. Můžeme tedy čtenáři interpretovat víru jako stimul k růstu zdravého sebevědomí.

Jedním z výrazných aspektů, které bývají odměněny, se zde vyskytuje **pomoc bratrů** Bohdance za to, že ona pomáhá jim, ale také nezištná pomoc tří pánů. Je to tedy jistý druh podpory, ale také oplácení dobrého skutku. Jinými slovy je tam mezi řečí psáno „*Konej dobro, a dobro se ti vrátí.*“ (Buddha). Samozřejmě mluvíme o tom nezištném, nepodmíněném a niterném.

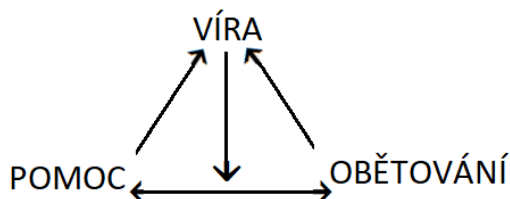
Dobro, které vykonáme pro ostatní, je jako vláha důvěry těch, kterým bylo pomoheno, od těch, kteří pomohli. Oklikou jsme se tedy opět dostali k víře, ale tentokrát k víře druhých v nás. Učí čtenáře, že na nic není sám, a tím pádem dokáže vše, co bude chtít.

Další svérázný motiv se zdá býti motiv **obětování**. Není možná tak výrazný jako pomoc, ale možná o to více je důležitým. Můžeme jej spatřit hned v několika situacích, které spojují celou pohádku. Rodiče obětují svou jedinou dceru a neví, zda se jim vrátí. Dali všanc posledního nejmladšího potomka, aby (možná) mohli být znovu všichni. A zde vyčnívá opět silná víra. Důvěra v dceru, které dali svoji podporu. Vzdali se něčeho svého, aby něco získali.

V konečném důsledku potom spatřujeme i odměnu. Ta se projevuje především ukončením matčiny hanby z prokletí synů a jejich navrácením. Odměna je v tomto případě citová a téměř znásobená. Obětovat dítě není lehké, o to větší je konečné požehnání ve formě návratu celé rodiny, dokonce rozšířené o syna a manžela Bohdanky.

Odměna zde tedy není zobrazena materiálně, ale činem, řekněme osobním laskavým přístupem, který mnoho dětí v dnešní době postrádá.

Tímto se začínáme točit v kruhu interpretačních odpovědí. Jedna nás vede k druhé a druhá opět k první. Pojmy víry a obětování jsou jasně na sobě závislé, jsou propletené a propojené pomocí.

Obrázek č. 3

3.2 V keltské pohádce

Tento příběh má za hlavního hrdinu mladíka Shee an Gannona. Odměny dobrého vystupování jsou v této pohádce problematičtější. Jeho osobnost balancuje na křehké hranici osobnosti dobré a zlé. Pro potřeby této práce ale jeho postavu budeme brát v konečném důsledku jako kladnou, protože nakonec se *zlo vždy v dobro obrátí*. Tato myšlenka proplová celou pohádkou, jako by se dobro schovávalo za to, že smí použít jakýchkoliv prostředků. Dobro je v tomto případě opravdu na vážkách, jako by účel světil prostředky, není to ani o víře a obětování jako v pohádce Sedmero krkavců. Je jiná.

V této pohádce se nedají vygenerovat jednoznačné motivy, a když, tak nejsou dobré – majetnickost, násilnost pastevce, sebelítost až apatičnost Gruagacha.

První jasnou odměnou, která se vyskytuje na počátku příběhu, je odměna **hedvábným⁷⁰ ložem**. Byla za **pouhý příslib pomoci**, práce, ale i za ni později odvedenou. To značí silně hmotné zaměření. Také tím vyplynul veliký kontrast mezi Gruagachovým domem, který blíže popsán není, takže jeho bohatství nemělo zřejmě význam zmiňovat, a hedvábným ložem.

Další odměna je opět z toho velmi sporně kladného činu, tedy když Shee, i přes zákaz, zavedl krávy přímo do **země obrů**. Otázkou zůstává, jestli byl jeho úmysl sobecký, najíst se sám sladkých jablíček. Nicméně daný čin je potřeba propojit i s poražením obra, kdy je odměněn opět materiálně, velkým, ba až obrovským **množstvím mléka**.

Na cestě za odpovědí na prvotní otázku došel Shee odměny další. **Pomoc** a smích Gruagacha Gaire se tou odměnou staly, ale ta byla zapříčiněna v podstatě **výměnou životů**

---

⁷⁰ Nutno podotknout, že hedvábi bylo již od starověku velmi drahou a ceněnou komoditou díky svým vlastnostem – příjemné na dotek, krásné, termoregulační.

dvanácti dívek za životy dvanácti mladíků. Kde je dobro, které neublíží nevinným a trestá pouze záporné postavy? Pomocná ruka je zde sice díky nabytému štěstí, ale co bylo obětováno?

Posledním odměněním se pak samozřejmě stala **svatba**. Což můžeme chápat opět materiálně, protože princezna byla bohatá a svatba skvostná.

V konečném důsledku se ale v otázce odměnění dobra musíme opět vrátit k první myšlence, tedy zda je v této pohádce vůbec nějaké čiré dobro. Nic není nezištné, hlavní postava je sobecká, jakoby mocensky založená, beze strachu *jít přes mrtvoly*, a to v této pohádce doslovně.

3.3 Zhodnocení

Na prvním čtení celých příběhů je jasně vidět, že pohádka Sedmero krkavců neodměňuje dobro velkým bohatstvím. Bohdanka není zasypána zlatem, nedostala půlku království, ale získala něco mnohem cennějšího. Její odměnou se stalo štěstí. V pohádce nejde o materiální, nezáleží na věcech, ale na lidech, na lidskosti. Dobro se zde uplatňuje jako vyšší učení, ne poučení. Vyléčila vztahy sama sobě i vztah rodičů k dětem. Nepomáhala tedy pouze bratrům, ale všem kolem sebe.

Obecně myšlenka víry, obětování a pomoci nás jasně navádí, že tato pohádka je velmi závislá na křesťanské víře, nebo lépe řečeno z ní pravděpodobně přímo vychází. Vznik této pohádky a její varianty⁷¹ jsou, jak je vidět, jasně ovlivněny okolnostmi doby, kultury i oblastí vzniku.

Není o tom, že bychom měli za každou dobrou známku dostat sladkou odměnu. Není to o tom, že bychom za splněnou domácí práci dostali kapesné. Je ale o čiré radosti z pomoci druhému, je o ztělesnění dobra bez postranních úmyslů.

V protikladu s tím je tu pohádka keltská. Její podstatou je převážně materiální odměnění, jakási honba za bohatstvím hlavního hrdiny. Dobro zde není uplatněno v celém spektru. Postava není jen dobrá. Chybí tu klasický aspekt pohádky, tedy jasný kontrast dobra a zla, aby bylo očividné. Dobro zde existuje, ale jen jako štít, za kterým se skrývají nekalé postranní úmysly. Pohádka není typická, odměny jsou přehnané a hrdina ne zcela

---

⁷¹ Ať už Božena Němcová, bratři Grimmové, různá divadelní zpracování (např. režiséra Ludvíka Ráže, 1967) nebo filmové verze (např. režisérky Alice Nellis, 2015).

pochopitelný. Opět zde ovšem vyvstává otázka ovlivnění kulturou, stejně tak jako v předchozí pohádce.

Vést děti k tomu být dobré nemusí být primární určení všech pohádkových příběhů. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, pohádka reflektovala problémy místa a doby, kde vznikla. Za předpokladu, že tato pohádka vznikla o stovky let dříve, než pohádka zmiňovaná jako česká, je pravděpodobné, že otázka přežití za každou cenu a majetku byla na prvním místě.

V celkovém shrnutí odměnění dobra můžeme tuto problematiku vyhodnotit s dílčím výsledkem, že každá pohádka dává důraz na jiný druh kontrastu. Sedmero krkavců balancuje na hranici čistého dobra a čirého zla, kdežto Shee an Gannon a Gruagach Gaire spíše nad otázkou bohatství a života bez něj. Žebříček hodnot je v tomto případě seskládán dle úplně jiných kritérií.

V české pohádce je Bohdanka dobrá, čistá. V keltské pohádce je potom Shee zobrazen jako násilný egoista, který dostane, co si zamane.

Četnostně pak spatřujeme pozitivní motivy v obou pohádkách ve stejném poměru (v pořadí česká : keltská), tedy 3 : 3, ovšem s rozdílností odměn, myšleno citové : hmotné.

Tabulka č. 2 - Tabulkové zobrazení užitých odměn

	Pořadí	Příčina	Užitá odměna
V české pohádce	1.	Víra	Štěstí
	2.	Pomoc	Pomoc
	3.	Obětování	Ukončení prokletí
V keltské pohádce	1.	Příslib pomoci	Hedvábné lože
	2.	Incident v zemi obrů	Velké množství mléka
	3.	Pomoc	Svatba

Už z otázky dobra nám vyplývá vnitřní roztržičnost nad vhodností uplatnění principů a kontrastů v těchto dvou pohádkách. Co teprve po otázce zla?

4 Potrestání zla

Příběhy v dnešní době povětšinou neobsahují existenciální otázky, které se týkají všech. Přitom je to ale symbolický návod, jak se bezpečně a statečně vypořádat s nesnázemi každodenního bytí. Navíc správná lidová pohádka dává dítěti pravý kontrast, tím pádem i ukazuje relativně správnou cestu k velmi rozšířeným krizím člověka.⁷²

Ve světě je velmi rozšířená nevole, aby se děti dozvěděly, že za mnoho nezdarů v životě může lidská agrese, zloba, sobeckost. Je pro ně mnohem vhodnější, aby měly v sobě víru, že všichni na zemi jsou přirozeně dobří.⁷³ Je to ale opravdu tak důležité?

„Převládající kultura ráda předstírá, zejména co se dětí týče, že temná stránka člověka neexistuje, a prohlašuje, že věří v možnost nápravy člověka. (...). Právě takové je poselství, které rozmanitým způsobem objasňují dítěti pohádky: že boj proti krutým životním nesnázím je nevyhnutelný a patří neodmyslitelně k lidské existenci; když se ale člověk boji nevyhýbá a tvrdošjně čelí nečekaným a často nespravedlivým útrapám, přemůže všechny překážky a nakonec vyjde jako vítěz.“⁷⁴

Zlo zároveň ukládá adekvátní tresty, ale ani neopomíjí snahu, která se vždy cení, a člověk se může vždy vykoupit.

„Trest je jedna z forem negativního motivačního působení na žáka ve škole i doma.“⁷⁵

Stejně tak jako s dobrem je tomu se zlem. Tedy je předpoklad, že čtenář, který bude slýchat o trestech, jenž zažily postavy v pohádkách, bude se sám nevědomky vyhýbat činům, které mohou tyto tresty způsobit.

Zhodnoťme tedy potrestání zla v pohádce *Sedmero krkavců* a *Shee an Gannon a Gruagach Gaire* a porovnejme jejich četnosti za účelem zjištění, která z nich dává více negativních informací.

---

⁷² BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017, str. 15.

⁷³ Tamtéž, str. 14.

⁷⁴ Tamtéž, str. 14-15.

⁷⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, str. 316.

4.1 V české pohádce

Zlo, stejně tak jako dobro, je v této pohádce velmi jednoznačně rozpoznatelné. Není žádný jeho mezistupeň a nic nebalancuje na pomyslné hranici mezi peklem a nebem. Je čiré a jasné. I z toho důvodu není potřeba, aby bylo tak často zobrazováno. Táhne se zřetelně s jednou jedinou postavou.

Osobnost švagrové je zlá. Její pikle jsou podmíněny z části žárlivostí, z části nepřijetím Bohdanky, ale také **závistí**, kterou můžeme označit za ohnisko všeho. Tato persona v sobě ztělesňuje právě většinu nejčastějších a nejzávažnějších charakterových vad, které by měl čtenář vnímat. Zajímavé je, že tyto vady korespondují se čtyřmi z deseti božích příkázání, o kterých z pohádky víme, že byly porušeny. Konkrétně tedy páté – nezabiješ⁷⁶, sedmé – nepokradeš⁷⁷, osmé – nezalžeš⁷⁸, desáté – nebudeš chamtivý a závistivý⁷⁹.

V konečném důsledku jsou ale její hříšné činy potrestány a to bez soudu, živelně. Živel má v tomto případě hlubokou důležitost, protože **je upálena**.

Všímejme si motivu **ohně**. Ten se objevuje v obou rozebíraných pohádkách, proto na něj bude v následující kapitole pouze odkázáno.

Plamen není nijak obtížné interpretovat a to bez ohledu na kontext kultury. Sežehne vše, pokud se s ním nezachází opatrně. Je ničící, podmaňující.

Na druhou stranu je to způsob očisty, ze které zbyde jen popel. Je symbolem zničení starých struktur a zbavení se nechtěného, nedobrého. Staré spálí, aby se mohlo zrodit nové, lepší.

---

⁷⁶ Čerstvě narozeného synovce, Bohdančina syna, zavinula a vyhodila z okna. *Naštěstí byl krkavci zachráněn, to ale ona netušila. Tak jako tak čin provedla.*

⁷⁷ Nemusí se krást přeci jen bohatství a materiálně. *I když v případě této osobnosti bychom se nedivili i tomuto obohacování.* Ukrást se přeci může i štěstí, dobrý domov. Všechny rozvraty, které působila, okradli o klid jak hlavní hrdinku, tak jejího manžela.

⁷⁸ Lež má krátké nohy a její lži, ač spleť a promyšlené, ji nakonec usvědčily. V podstatě je lež pojídlem hříchů dalších.

⁷⁹ Nejjednodušší lidské vlastnosti, ze kterých pramení většina zla.

V případě trestů jde ale o extrémní znázornění, které opět vytváří jeden z důležitých kontrastů - štěstí a smrti, života čistého a života zvířecího. Díky tomu je zlo velmi jasně viditelné a zároveň pramenící z historických reálií,⁸⁰ takže čtenáře zasahující.

Negativní motiv můžeme také nalézt ve dvojím potrestání v okamžiku prokletí synů. Matka syny proklela, proto nesla břímě viny. Synové sice byli zasaženi její kletbou, ale ve své podstatě si ji sami zapříčinili svojí neposedností a zničením posvátného pokrmu.

4.2 V keltské pohádce

Následující interpretace některých skutků a motivů zdá se být na pohádku až moc drastická. Nedávejme to ale za vinu neznámému autorovi jako spíše zvykům komunity a době.

Začněme proto popořadě jednotlivé formy potrestání zla slovně generovat.

Na počátku pohádky nevidíme trest, ale **výhružku**. Ta není nezvyklou a objevuje se v mnoha pohádkách. Můžeme říct, že je to jistá forma nátlakové motivace, která bohužel funguje. Nemotivujeme tedy odměnou, ale hrozbou trestu, který má sloužit jako aspekt k omezení nežádoucího chování nebo výsledku činnosti.⁸¹ Konkrétně mluvíme o setnutí hlavy v případě, že Shee úkol nesplní.

Na hrbolaté cestě ke splnění úspěchu se objevuje negativní postava – zlý obr. Toho považujeme za zlého z důvodu neoprávněné generalizace, ale i z důvodu, že jej tak vnímají postavy v pohádce. Proto je obr poražen poměrně nelidským způsobem – je **zatlučen do země**, zbaven hlav a jazyků.⁸² Ve své podstatě je srovnán ze světa a zlo tím zmizelo.

Čím ale zlo nezmizelo, naopak zakořenilo, byl trest Gruagacha Gaire za špatné rodičovské rozhodnutí. Jeho sobeckost byla potrestána **výměnou jeho kůže** ze zad kůží ovčí.⁸³ Ta s ním srostla a stala se jeho součástí.

V příběhu se také vyskytuje zasažení nevinných postav postranními úmysly, nebo jinými slovy jejich využití až zneužití na cestě k pastevcovu cíli. Mluvíme totiž o zajíci,

---

⁸⁰ Myšleny čarodějnické procesy vzrůstající především v 15. a 16. století. ČAPKA, František. *Slovník českých a světových dějin*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s. r. o., 1988, str. 61.

⁸¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012, str. 92.

⁸² Ty na konci příběhu podaly důkaz, v podstatě symbolicky promluvili, o tom, kdo opravdu úkol splnil.

⁸³ Tento aspekt je blíže rozveden v podkapitole 2.3 *Symbolika v keltské pohádce Shee an Gannon a Gruagach Gaire*.

kterému byla roztržena lebka, a dvanácti dcerách, kterým byla setnuta hlava bez příčiny a viny. Obecně tedy mluvíme o motivu **smrti**, jenž prostupuje celou dějovou linkou bez ohledu na své opodstatnění. Zajíc jako prostředník, neopodstatněný viník, a dcery, jež zaplatily smrtí spíše pro zadostiučinění cizince a zákonem *oko za oko, zub za zub*. Kol a kol by ale tyto důvody a činy neměly být adekvátními v dosahování cíle.

Jak již bylo zmiňováno v předchozí podkapitole, i zde se objevuje potrestání upálením, a to syna krále Tiseanu, způsobené výmysly a lží. Symbolickou hodnotu ohně proto nebudeme opakovat.

Obecně se ale také objevuje motiv **posedlosti**. Touha jít si za svým za každou cenu, někdy až bez příčiny konat nepatřičné skutky, jako by účel světil prostředky. Posedlost můžeme demonstrovat na touze krále zjistit, proč se Gruagach Gaire nesměje, protože i on by obětoval dvanáct cizích synů, a také na negativní stránce hlavní postavy, která neřeší svoji vnitřní rozpolcenost, jíž ale očividně oplývá.

4.3 Zhodnocení

Najednou nám vyvstává otázka rozdílnosti, kterou mají rozebírané pohádky opravdu nezměrnou, alespoň co se v této kapitole rozebírané problematiky týče.

V pohádce *Shee an Gannon a Gruagach Gaire* již nejsme provazochodci na laně s očekáváním, na kterou stranu postava přepadne. V současné chvíli se nacházíme spíše na bungee jumpingovém laně⁸⁴ a s adrenalinem čekáme, jak hluboko se propadneme.

V konečném důsledku zjištěných motivů můžeme říci, že česká pohádka je postavena na motivech *trestání smrtelných hříchů* přiměřeně adekvátní podobou. Smrtí trestá pouze ty opravdu hluboce proviněné, kteří mají smrt opodstatněnou i před zákonem.

Na druhé straně keltská pohádka je v otázce potrestání zla postavená na motivu *smrt na mnoho způsobů*. Čím kreativnější a drastičtější, tím lepší, protože dokáže čtenáře hlouběji zaujmout.

Možná tím více oslovuje, protože trest je za každým rohem, člověk musí dávat pozor na to, kde se vyskytuje, do jaké patří sociální skupiny nebo co říká. V tomto případě

---

⁸⁴ Bungee jumping je sport skákání z výšky, například z mostu, na silném gumovém laně do volného prostoru. MARTINCOVÁ, Olga. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Praha: Academia, 1998, str. 50.

není důležité, že je člověk potrestán, ale velikou roli také hraje to, jakým způsobem se trest vykonal. V tom spatřujeme hluboké rozdíly.

Tresty v české pohádce jsou namířeny ve většině důkazů na lidskou duši, na vnitřní boj sama se sebou. Kdežto pohádka keltská se zaměřuje více na vnější zostuzení, odsouzení okolím a tělesnou bolest.

Sekundárně bychom mohli formy trestu pro čtenáře v dnešní době klasifikovat jako ne zcela vhodné. V pohádce české jsou klasické motivy, na které jsou čtenáři v dnešní společnosti zvyklí, ovšem v pohádce keltské je rozdílnost tak markantní, že je pro současnou společnost, která je ovlivňována jinými faktory a fenomény, v dlouhodobém konceptu nepoužitelná.

Tabulka č. 3 – Tabulkové zobrazení užitých trestů

	Pořadí	Příčina	Užitý trest
V české pohádce	1.	Závist	Upálení
	2.	Ukvapenost	Prokletí
V keltské pohádce	1.	Zlý z principu	Zaražen do země
	2.	Špatné rozhodnutí	Výměna kůže na zádech
	3.	Lež	Upálení
	4.	Ve špatný čas na špatném místě	Smrt

Četnostně spatřujeme (opět v pořadí česká : keltská) poměřované zlé motivy v poměru 2 : 4. Zároveň ale jejich potrestání rozlišujeme jako přiměřeně adekvátní : brutální.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapování jedné české a jedné keltské pohádky na základě obecného dobra i obecného zla. Pohádku *Sedmero krkavců* a *Shee an Gannon a Gruagach Gaire* jsme mohli srovnávat díky jejich niterní podobnosti a společným rysům, ale odlišnému zpracování. Pokoušeli jsme se v nich zjistit, zda některá upřednostňuje aspekt kladný nebo záporný, za předpokladu, že obě nejsou na stejné úrovni těchto zkoumaných stránek, a také jakým způsobem je této skutečnosti docíleno.

Zrekapitulujme si nyní všechny zjištěné výsledky, které jsou blíže popsány v podkapitolách *Interpretace teorie symbolů* a *Zhodnocení*.

Co se týče užitých symbolů, dospěli jsme k výsledku, že v pohádce *Sedmero krkavců* je užití kladných symbolů a jejich obecná propracovanost chudší než v pohádce *Shee an Gannon a Gruagach Gaire*. Ta naopak v symbolickém jazyce mluví bohatěji a více. Prvenství v množství kladných symbolů získala pohádka keltská (4 : 6), v negativních naopak česká (3 : 2).

V rozlišování dobra a jeho odměňování jsme dospěli k výsledku, který uvádí, že pohádka česká veškeré dobro odměňuje citovým zadostiučiněním a snaží se obracet se ke křesťanské víře, o níž opírá i svou symbolickou stránku. Pohádka keltská oproti tomu dobro odměňuje výrazným materiálním způsobem, čímž vychází z hierarchie tehdejšího etnika a fungování společnosti, z níž také vychází užití symboly.

V poměrech kladných motivů užitých v pohádkách jsme zjistili, že jejich poměr je stejný (3 : 3).

Problematika zla nám rozkryla jeden ze společných aspektů – potrestání ohněm. Česká pohádka trestá převážně porušení křesťanského desatera, ale keltská pohádka se nezaměřuje pouze na cestu víry, ale uvědomuje si i složitost lidské existence a negativní ovlivnění nevinných. Zobrazuje tedy spíše realitu vztahů na rozdíl od české pohádky, která zobrazuje spíše naivitu.

Četnostně potom lze negativní motivy, respektive příčiny k trestání, zobrazit v poměru 2 : 4.

V celkovém důsledku jsme v rozebíraných pohádkách našli dvacet sedm užitých motivů, respektive důležitých aspektů. V komplexním dobru v poměru 7 : 9 a v komplexním zlu 5 : 6. Vidíme tedy, že symboly velmi ovlivnily výsledek, protože byly převážně kladné

u keltské pohádky. Ale dalo by se říci, že nám tím jen ukazuje dobrou propracovanost děje. Z druhé strany ovšem také vidíme, že co se týče zla, je keltská také na místě prvním, horším.

Nemůžeme ale říci, že je jedna lepší než druhá. Způsob, kterým je podaná má vždy nějaký důvod. Ze všech zjištěných závěrů je jasné, že pohádka a její forma závisí na kultuře, ve které vznikla, za předpokladu, že se přizpůsobovala a vyvíjela jen z malé části ústní lidovou slovesností.

Každý upřednostňuje něco jiného, v každé situaci by se ne všichni zachovali stejně, proto je jejich odlišnost v němém jazyce symbolů i v morálním ponaučení naprosto pochopitelná.

Z objektivního hlediska tedy česká pohádka učí děti o nekonečně čistém dobru a keltská naopak o tom, že nic není černobílé a lidská osobnost už vůbec ne.

Otázkou k zamyšlení, která vyvstává z hlubšího poznání těchto příběhů, zůstává jejich uplatnění v dnešní společnosti s ohledem na vzdělávací nikoliv estetické funkce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Karolína Pikartová
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2019
Název práce:	Uplatnění principů dobra a zla v keltských a českých pohádkách
Název práce v angličtině:	Use of good and evil principles in Celtic and Czech fairy tales.
Anotace práce:	Cílem této práce je porovnat keltskou a českou pohádku z pohledu jejich principů dobra a zla a jejich kontrastů. Zvolenou problematiku jsem vyřešila na základě porovnání četnosti projevů dobra a zla, jejich odměňování a trestání.
Klíčová slova:	Dobro, zlo, keltské, české, pohádky
Annotation	This bachelor thesis is focused on comparison between celtic and czech tale pointing out differences and contrasts in principles of good and evil. I decided to solve this issue by comparing amount of good and evil expressions in each story, their consequential rearding and punishment.
Keywords	Good, evil, fairytales, celtic and czech

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha č. 1 – Obrázek Sedmero krkavců</p> <p>Příloha č. 2 – Obrázek Dvanáct do síly</p> <p>Příloha č. 3 – Tabulkové zobrazení výsledného rozdělení symbolů</p> <p>Příloha č. 4 – Obrázek propojení motivů</p> <p>Příloha č. 5 – Tabulkové zobrazení užitých odměn</p> <p>Příloha č. 6 – Tabulkové zobrazení užitých trestů</p> <p>Příloha č. 7 – Přepis pohádky Sedmero krkavců</p> <p>Příloha č. 8 – Přepis pohádky Shee an Gannon a Gruagach Gaire</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>40 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>

Zdroje

Bibliografické

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017.

BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002.

BEZDĚK, Ctibor Hugo. *Dobro a zlo: úvahy zakladatele etikoterapie o podstatě zla a o boji se zlem*. Olomouc: Fontána, 2015.

BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad 053, 1. vydání, Praha: Česká katolická charita v ústředním církevním nakladatelství, 1987.

BRUGGER, Walter. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 2006.

CLEMENTS, Jonathan. *Vikingové*. Říčany u Prahy: Junior, 2008.

COOPER, J. C. *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*. Praha: Mladá Fronta, 1999.

ČEŇKOVÁ, Jana a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006.

ČAPEK, Karel a Milada CHLÍBCOVÁ. *Marsyas: jak se co dělá*. Marsyas 5. vyd., (v Čs. spis. 2. vyd.), Jak se co dělá 9. vyd. (v Čs. spis. 3. vyd.). Praha: Československý spisovatel, 1984.

ČAPKA, František. *Slovník českých a světových dějin*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s. r. o., 1988.

ČERVENKA, Jan. *O pohádkách: sborník statí a článků*. Praha: SNDK, 1960. Knižnice teorie dětské lit.

ČISTÁKOVÁ, Viktoria, Miluše DOBISÍKOVÁ, Jiří MILITKÝ, Petr VELEMÍNSKÝ a Pavel SANKOT. *Keltové = The Celts*. Přeložil David Joseph GAUL. Praha: Národní muzeum, 2018.

DARNTON, Robert. *Velký masakr koček a další epizody z francouzské kulturní historie*. Praha: Argo, 2013. Každodenní život.

DOUPALOVÁ, E.: *Demytizace v literárních adaptacích moravských lidových pověstí v souvislosti s utvrzováním materialistického chápání světa ve vědomí malého čtenáře*. In: Literární dědictví mládeže. Referáty a diskusní příspěvky z konference 30. září – 1. října 1986. Praha 1988.

ERBEN, Karel Jaromír a Božena NĚMCOVÁ. *Pohádky*. 6. vydání. V Praze: Albatros, 2016. Pokladnice Albatrosu.

FILIPEC, JOSEF a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Praha: Academia, 1998.

FROMM, Erich. *Mýtus, sen a rituál*. Praha: Aurora, 1999.

HARTMANN, Nikolai, *Ethik, W. de Gruyter Berlin-Leipzig*, 1935.

Keltské pohádky: [z francouzských literárních zdrojů]. Praha: Brio, 2010.

JACOBS, Joseph. *Keltské pohádky*, díl 1., Přeložila Lucie DOLEŽALOVÁ, přeložila Simoneta SMÝKALOVÁ. Brno: Ando, 1996.

Keltské pověsti a pohádky. Přeložil Martin POKORNÝ. Brno: Zvláštní vydání, 1996.

KROUPOVÁ, Libuše a Josef FILIPEC. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Praha: Academia, 2005.

KRUPA, Viktor, Jozef GENZOR, Ladislav DROZDÍK. *Jazyky světa*. Bratislava: Obzor, 1983.

MEJSTRŮ, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2003.

NĚMCOVÁ, Božena. *Boženy Němcové Národní báchorky a pověsti*. 9. vyd. V Praze: I. L. Kober, 1921.

NĚMCOVÁ, Božena. *Zlatá kniha pohádek*. V Kuřimi: Čokoládovny Fikar, 2016.

MARTINCOVÁ, Olga. *Nová slova v češtině: slovník neologizmů*. Praha: Academia, 1998.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2012.

MICHALIČKA, Václav. *Kopřiva, plevel, který šatil*. Nový Jičín: Muzeum Novojičína, příspěvková organizace, 2017.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004.

MOORE, G. E., *Principia ethica 1*, 1903, §10.

OTTO, Jan, *Ottův slovní naučný: Ilustrovaná encyklopedie, sedmý díl*, Praha, vydavatel J. Otto, 1893.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. A rozš. vyd. Praha: Portál, 2009.

PARKER, Michael a Viola SOMOGYI. *Etika pro děti*. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2017.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. vyd. Voznice: Leda, 2001.

SAUNDERS, Nicholas J. *Mytická síla zvířat: Magie, tradice, současnost*. Praha: Knižní klub, 1996

SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998.

TILLE, Václav. *O lidových pohádkách*. Praha: SNDK, 1966.

TOLKIEN, J. R. R. *Pohádky*. Praha: Winston Smith, 1992.

Internetové

ČÁP, Josef. Chléb – symbol života. In: *Odrazy tajemna.cz* [online]. 28. 2. 2014 [cit. 18. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.odrazy-tajemna.wz.cz/Chleba.html>.

GLAS, Jan, *Dobro podle Nikolaie Hartmanna, Teologie vyšší dobroty*, [online], 2003, [cit. 18. 10. 2018], Dostupné z: <https://nb.vse.cz/kfil/elogos/student/glas103.pdf>.

Iencyklopedie: náboženství, filozofie, humanitní obory. *Zlo*. [online]. [cit. 21. 10. 2018]. Dostupné z: <http://www.iencyklopedie.cz/zlo/>.

Internetová jazyková příručka – zlo. *Internetová jazyková příručka* [online]. 2008-2018 [cit. 21. 10. 2018]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=zlo>.

Pověst - *Češtinaveslovníku.cz*. *Češtinaveslovníku.cz - Komplexní slovník češtinářských pojmů* [online]. Copyright © 2019 [cit. 27. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.cestinaveslovníku.cz/povest/>.

Obrázky

Obrázek č. 1 – MAŠKOVÁ, Daniela. *Sedmero krkavců* [progresso]. 2019. Svitávka.

Obrázek č. 2 – MAŠKOVÁ, Daniela. *Dvanáct do síly* [progresso]. 2019. Svitávka.

Obrázek č. 3 – PIKARTOVÁ, Karolína, 2019.

Tabulky

Tabulka č. 1 – PIKARTOVÁ, Karolína, 2019.

Tabulka č. 2 – PIKARTOVÁ, Karolína, 2019.

Tabulka č. 3 – PIKARTOVÁ, Karolína, 2019.

Přílohy

Celé znění pohádky Sedmero Krkavců podle Boženy Němcové

Matka pekla chléb a přislíbila svým sedmi synům, že udělá každému po bochníčku, budou-li tiší. Chlapci umkli na chvíli jako pěny, ale bochníčky za tu chvíli upečeny být nemohly, a chlapcům trpělivost brzy přešla. Začali matku zase hněvat, neustále za sukně ji tahat a křičet, kdy budou bochníčky hotovy. Dlouho matka snášela, ale konečně ji trpělivost přešla; hněvivě na ně křikla: „Bodejž jste se všickni zkrkavčili!“

Sotva ta nešťastná slova dopověděla, proměnili se její synáčkové v sedmero krkavců, pohlédli smutně na matku, zatřepali křídly, vznesli se do povětří, a než se uleknutá máti vzpamatovala, zmizeli jí z očí. Jak si vlasy z hlavy trhala, jak naříkala a bědovala, ale již bylo vše darmo, děti byly ty tam. A což teprv, když se otec vrátil, a kadeřavý Jaroslávek jemu naproti nepřišel, ani žádný ze sedmi synů ho nepřivítal, což tu naříkal a div se neuzoufal, když se o jejich nešťastném osudu dověděl. Manželku nekáral, vida, že těžce hoře své nese, neboť ji velice miloval, a protože raději bolest svou v srdci ukrýval.

Po čase se i matčin zármutek ztišil, když se Pánbůh nad ní smiloval a pro potěšení dceruškou ji obdařil, již ona si dávno místo některého chlapce přála. Bohdanka byla děťátko rozmilé, a čím více rostla, tím spanilejší byla, a tím více radosti rodičům působila, jakoby věděla, že má mnoho co vynahrazovat. Jedenkrát, když byla již trochu odrostla, stála v komoře u truhly, v níž matka cosi hledala, a tu spatřila vespod malé kazajky a košile pro chlapce.

„Ale maminko, čím jsou to kazajky a košile?“ ptala se zvědavě matky.

„O neptej se mně, dítě milé,“ odpověděla matka, a hned jí horké slzy polily.

Bohdanka vidouc matku plakat, nechtěla se již tázat, ale přece ji to neustále v mysli vězelo, čím to asi kazajky jsou, a proč při pohledu na ně máti plakal. I ptala se otce, ale ten začal také slzet, a Bohdanka se opět ničeho nedověděla. I napadlo jí, neměla-li bratrů; ale bylo jí divno, proč je rodiče zapírají, a jestli umřeli, anebo někde v cizině jsou, proč žádný o nich nemluví.

V domě byla mezi čeládkou stará děvečka jménem Dorota, která již mnohá léta u nich sloužila a říkáje k rodině patřila, té se konečně Bohdanka ptala, čím to jsou kazajky a košile, které v truhle leží, a nad nimiž matka plakala. Dlouho jí to nechtěla Dorota povědět,

až jejím lichocením a prosbami pohnuta déle mlčeti nemohla a děvčeti o ztrátě sedmi bratrů pověděla. O jak se Bohdanka nad nešťastným osudem svých bratrů zarmoutila!

„Povídej mi, Dorotko,“ ptala se děvččky, „povídej, jak moji bratříčkové vyhlíželi?“

Dorotka začala chlapce popisovat od hlavy k patě, vypravovala, co který rád dělal a jedl, který byl dobrý a který lepší.

„O jak bych svoje bratry byla milovala!“ vzdychlo děvče, když Dorotka svou chvalořeč dokončila a na chvíli se zamyslíla. Najednou kadeřavou hlavinku vztýčila a ptala se: „Ale Dorotko, kam pak moji bratři ulítli, což jsou na věky ztraceni?“

„Ztraceni? To snad ne; ale kdo ví, na kterém místě jsou zakletí. Pochybuji, že by se kdo odvážil po světě je hledat.“

„Kdybych já byla jen tak velká a silná jako jste vy, já bych je hledala tak dlouho, až bych je našla.“

„Milá panenko, svět je velikánský, vy byste se v něm ztratila jako zrnko máku na širé pláni, to je bláhová myšlenka,“ vymlouvala stará děvččka Bohdančinu řeč. Ale to zmužilé děvče nepustilo myšlenky mimo sebe. Kudy chodila, tudy myslila na ubohé bratry, myslila na žel svých rodičů, které často potají plakat vídala, a den ode dne byl úmysl pevnější vydati se na cestu, až jen síly nabude.

Rok po roce plynul, a Bohdanka vyrostla jako jedle, tělo její bylo jako ulité a tvář krásná, krásnější byla však její čistá ctnostná duše. Po celý ten čas nezapomněla ani v okamžení na své předsevzetí, a když jí bylo osmnácte let, umínila si, že tu pouť nastoupí. Jednalo se tu jen o to, co tomu rodiče řeknou a zdali milované dítě do světa pustí. Bohdanka měla však pevnou vůli, na rodičích svolení vyprositi. Jedenkráte seděli otec a matka vedle sebe a vzpomenuvše na své syny zaslzeli; tu přistoupila Bohdanka k nim a vzala je za ruce řkouc: „Mamičko, tatíčku, neskrývejte přede mnou slzy, já vím již, co vás trápí, a chci vám pomoci.“

„Ty, ty že víš, co nás trápí, a že nám chceš pomoci? To není možná!“ zvolali oba najednou.

„O je to možná, já vám jistě pomohu, jen když svolíte, oč budu žádat.“

Kdo ti to pověděl, jak nám chceš pomoci, co žádáš?“ tázali se kvapně.

„Mně se zdálo již po tři noci, že přilítl k mému loži malý krkavec a takto ke mně pravil: „Nemeškej, Bohdanko, a vydej se na cestu. Já jsem jeden z tvých sedmi bratrů v krkavce zakletých, my na tebe čekáme, abys nás vysvobodila. Řekni to rodičům a vydej se na cestu, a my tě povedem a chránit budeme, kamkoliv se obrátíš. Tak mi po tři noci ten krkavec povídal, a já nyní vím, že jsem měla sedm bratrů, kterých vy želíte, a jež vám já zase přivedu, když mi požehnání na cestu dáte a mne od sebe pustíte,“ dokončila Bohdanka, která si byla sen jenom vymyslíla, aby snáze svolení od rodičů obdržela.

„Dítě, dítě, také tebe máme želet, máme ještě poslední radost ztratit? Ne, ne, ty nás nesmíš opustit,“ naříkali ubozí, lekajíce se slov dceřiných.

„Mám tedy nechat zahynout bratry, kteří jen ve mne svou naději skládají? Nechte mne jít a nemějte starosti, že v širém světě zahynu, láska mne povede a ostříhá na všech cestách mých. Jaká to bude radost, až vám bratry přivedu a zdráva do vašeho náručí se vrátím!“ Tak a ještě mnohem úsilněji prosila a dotírala na rodiče Bohdanka, až konečně svolili, ačkoli s hořkými slzami a s těžkým srdcem.

Nyní si uchystala Bohdanka pocestní šat a za několik dní byla na cestu připravena. Když se od rodičů loučila, dala jí matka prsten z ruky a řekla: „Po tomto prstenu tě moji starší synové poznají, to byla jich nejmilejší hračka, když jsem je na klínu držívala.“

S bolestí požehnali rodiče své jediné drahé dítě, a s těžkým srdcem se i Bohdanka s nimi rozloučila. Než úmysl její ani na omžení neochábl. Odhodlaně pustila se do dalekého světa bez průvodce, bez ochránce, jen čistá láska sesterská bděla nad ní a nedala jí klesnouti.

Dlouho chodila, aniž se byla čeho o bratrích dověděla. Jedenkráte přišla do velkého lesa a bloudíc drahý čas po něm, našla chaloupku, do níž vešla. Bylo tu chladno a líbo, ale i ticho a pusto; Bohdanka sedla a čekala, kdo přijde. Najednou se dvěře otevřely, a do nich vkročil se šumotem divoký mládenec.

„Co tu hledáš, kdo jsi?“ ptal se Bohdanky, a dech jeho ji silně ovanul.

„Nehněvej se, pane, já hledám svých sedm bratrů, dnes jsem v tomto lese zabloudila a do chaloupky vaší vkročila. Nech mne zde odpočinout.“

„Já jsem Vít a každého, kdo mi v cestu přijde, roztrhám. Ale že jsi umdlena, popřeji ti odpočinutí.“

Bohdanka si zase usedla a myslila, když je mládenec vítr, že by snad o bratřích vědět mohl, a umínila si, zeptati se ho na ně. „Pane,“ začala po chvílce, „již dlouhý čas tomu, co chodím po světě a hledám svých sedm bratrů, kteří jsou v krkavce zakletí; nemáš zdání, kde by byli?“

„Nemohu ti o nich povědět, ale můj bratr měsíc by mohl vědět, kde jsou; že jsi tak hodná, chci tě k němu donést.“

Bohdanka byla s návrhem spokojena, a divoký mládenec vzal ji do náručí. Jakoby prsa jeho byla naplněna vonným kvítím, tak libě vanul dech jeho.

Měsíc byl bledý mládenec se stříbrnými vlasy. „A čeho u mne pohledáváš?“ ptal se Bohdanky, když ji k němu vítr donesl.

„Pane, hledám sedmero bratrů v krkavce zakletých. Bratr tvůj povídal mi, že bys o nich vědět měl; prosím tedy, abys mi pověděl, kde jsou.“

„Rád bych ti pověděl, kde jsou, ale nevím o nich ničeho. Bratr můj slunce ten ti dá nejjistější zprávu. Chceš-li, donesu tě k němu.“

Jakž by nebyla Bohdanka chtěla! S radostí svěřila se stříbrovlasému mládenci, a ten ji donesl k slunci, bratru svému.

Slunce byl mládenec zlatovlasý, krásných tváří. Když mu Bohdanka žádost přednesla, odpověděl: „Vím, kde jsou bratři tvoji a chci tě k nim donést. Dříve si však odpočiň a posilni se večeri.“ Na ta slova musela se Bohdanka posadit a povečeřet. Bylo to kuřátko, co k večeri dostala.

Když se najedla, promluvil bratr slunce: „Panenko, kostičky nenech ležet, seber je a vezmi s sebou, budou ti k dobrému.“

Bohdanka uposlechla a kostičky do zástěry svázala. Ještě si trochu odpočinula, a když noc přecházela, přijel slunce se zlatým vozem. Bohdanka sedla do něho a již jela přes hory a doly. Kolik hodin jízda trvala, než se octli v tmavém údolí, kolkolem vysokými skalami obklopeném, bylo by těžko vypočíst. Tam ji zlatovlasý mládenec s vozu ssadil a řka: „Nyní si pomoz sama!“ zmizel.

Bohdanka se ohlédla kolem sebe a vidouc ty vysoké skály a to prázdné údolí, nevěděla, kde má bratry hledat. „Snad jsou na některé skále,“ pravila sama k sobě; „ale jak tam nebohá vylezu?“ I chodila od jedné ke druhé, až se u té zastavila, která se nejpřípustnější

býti zdála. Aby mohla snáze lézti, vykasala sukně, ale v tom jí ze zástěrky kostičky vypadly. A hle, jaký to div! Z kostiček udělal se žebřík, dosahující až na vrchol skály. Hbitě začala Bohdanka po špruhách lézti, až se šťastně na poslední dostala a v jeskyni se octla, kde hned na první pohled viděla, že obydlí bratrů našla. Stálo tam sedm postelí, uprostřed stůl a na něm bylo pro sedm osob prostřeno. Krmí tu bylo dost, a oheň nebyl ještě vyhasnul. Honem tedy vybrala Bohdanka, co potřebovala, a začala strojit sedmero jídel, pro každého bratra jiné. Hotova jsouc s vařením, postavila jídla na stůl, svlékla prsten matčin s prstu a položila jej pod talíř, který byl na prvním místě, neboť se domnívala, že tam jistě nejstarší bratr seděti bude. Potom všechno urovnala, skrčila se za jednu postel a čekala, až bratři přijdou. Netrvalo dlouho, a bratři krkavci přišli z lovu domů.

„Co to,“ zvolal první, „jídla na stole, kdo je připravil?“

„A pohleďte pak, bratři, ta jídla jsou jako schválně pro nás připravena, každý má, co nejráději jídá,“ zvolal druhý.

„Bratři, bratři, tu je matčin prsten, musí tu někdo z domu býti,“ vzkřikl radostně nejstarší, když přiklopený talíř pozdvihl a prsten našel.

„Tedy hledejme po jeskyni,“ navrhl Jaroslávek. Všichni se po těch slovech obrátili a hledali, a tu za sebou Bohdanku spatřili. „Kdo jsi?“ ptali se jedním hlasem.

„Vaše sestra Bohdanka, nesu vám pozdravení od matky a od otce abyste mi však uvěřili, dala mi matka svůj prsten.“

„O my ti věříme, žes naše sestra, kdož jiný byl by se k nám odvážil!“ zvolali bratři. Hned jí udělali místo u stolu a když mezi nimi seděla, musela vypravovat, co se doma od jich zmizení stalo, což ona mileráda učinila. Po ukončení svých zpráv ptala se bratrů, jak by možná bylo, aby je vysvobodila?

„To je těžká úloha, ač se ti bude lehkou zdáti,“ povídal nejstarší z nich. „Chceš-li nás, milá sestro, vysvobodit, musíš nám ušít každému po košili. Musíš však len sama zasít, vyplet, vytrhat, připravit i sepříst, předivo sama utkat, plátno vybělit a košile z něho ušít. Při tom všem nesmíš však slova promluvit, ať se s tebou cokoliv děje. Troufáš-li si to vyvésti, vysvobodíš nás.“

„To není tak těžká věc;, všechny ty práce já dobře umím a mlčeti mi nebude za těžko, když vím, že vás tím vysvobodím,“ odpověděla dobrá sestra.

Za ta slova bratři div jí ruce nezulíbali. Po večeři udělali jí lože, a ona brzy usnula.

Ráno po snídani dal jí bratr skříňku se semenem a řekl: „Nyní musíš od nás pryč, milá sestro; chceš-li nás vysvobodit, vezmi to semeno, pojď s námi a my ti místo k setí vykážeme.“

Bohdanka byla volna učiniti, jak bratr pravil, a vzavši skříňku do ruky, kráčela za ním. Když přišli do pěkného údolí, vykážali jí bratři pole k setí lnu a vydutou vrbu k obývání, potom se s ní smutně rozloučili a odešli do své jeskyně; Bohdanka pak ihned pole připravila a semínko zasila. Mezitím, co semeno vzcházelo, a len povyrůstal, měla ovšem trochu dlouhou chvíli, ale chodila po údolí a po lese aneb kráslila své obydlí, dutou vrbu. O pokrmu starat se nemusela, neboť pokaždé v čas měla snídání, oběd i večeři ve vrbě, a ač věděla, že jí to bratři nosí, přece žádného neviděla. Brzy byl len tak daleko vzrostl, že jej musela Bohdanka plet, a tu bylo na čas práce dost. Od pletí až k trhání lnu opět doba uplynula, a již měla čáku, že dlouhou chvíli míti nebude. Pilně prostírala len na rodu, obracela jej a když byl odrhnut, zklepán a zvolchován, byl měkký jak hedvábí. Náradí k tomu jakož i vřeteno a přeslici s kuželem našla v čas potřebný na vrbě. Nyní měla již všecek len v žemních a mohla začít příst. Sedla tedy k přeslici, a již se vřetenko točilo jako čamrda; vzpomněla si při tom na své rodiče, jak sedávala s matkou a Dorotkou při přeslicích, a otec jak všelicos povídal aneb čítal.

„Teď budou sedat sami,“ myslila si v duchu „a budou na mne pamatovat, kde asi jsem, a jestli mne do smrti uvidí. Ráda bych byla, kdyby do zejtří úkol můj hotov byl, ale není to možná. Ale uplyne čas co nevidět, a Pánbůh nedopustí, aby se nás rodiče nedočkali.“

Při tom utřela slzy, které jí byly do očí vstoupily, zástěrou, a když ji zase spustila, viděla před sebou psa, který okolo ní čuchal a do štěkání se dal. I vystoupila z vrby a hleděla, je-li kdo na blízku; komu by pec ten náležel, a tu viděla z daleka kočár přijíždět. I schovala se do vrby a začala psa odhánět, ale ten pryč jíti nechtěl a neustále štěkal. V kočáře seděl mladý pán, který se z cesty do svého zámku vracel a do údolí toho zabloudil. Slyše psa štěkati, poslal kočího, aby se povídal, co to znamená. Kočí šel a když Bohdanku ve vrbě seděti a přísti viděl, ptal se jí, kdo je a proč v té vrbě sedí?

Ale Bohdanka zavrtěla hlavou a ukázala na ústa, že je němá. Na to znamení se kočí k pánu svému vrátil a co viděl, vypravoval, s doložením, že je ta němá panna překrásná. Pán ihned poručil, by kočí k vrbě zajel; tam pak skočil s vozem a k panně vkročil. Jako dříve kočímu, ukázala Bohdanka nyní i pánu, že mluvíti nemůže; ale ten nedbaje na to, umínil si,

že vezme krásnou přadlenu s sebou, neboť se mu velice zalíbila. Toto své mínění také ihned Bohdance vyjevil.

Děvče se ovšem nad tím velice zaleklo, ale v okamžení vzpomnělo se slova bratrova, že musí trpělivě a mlčky všecko snášet, cokoliv se stane, a odhodlaně poddala se vůli pánově v přesvědčení, že zkouška ta k vysvobození bratrů potřebna jest.

Pán pln radosti, že se děvče nezdráhá, nemeškal dle jejího poukazu všecek len, jakož i přeslici a vřeteno na vůz odnésti. Když se byla Bohdanka i on posadili, švihnul kočí do koní a ty uháněly v jednom kvapu. Na cestě chtěla se Bohdanka na mladíka podívat, neboť si byla v překvapení jeho tváře ani nevšimla, než sotva oko k němu pozvedla, již je zase sklopila. Inu, potkala se s jeho krásnýma očima, a to byla dvě slunce, do jichž paprsků ona hleděti nemohla.

Mlčky přijeli k jeho zámku; ona mluvit mohla a nesměla, on mluvit směl ale nemohl samým zalíbením. Služebníci hleděli s podivením na Bohdanku, když jí pán s vozu dával a poroučel, by len a přeslici za nimi nesli. V domě jim vešla vstříc obstaralá hospodyně, nevlastní to sestra pánova, vítajíc je, ale v duchu žehrajíc. Byla to zlá osoba, která na světě žádného nemilovala kromě sebe; za to ji také nikdo nemiloval, vyjímaje bratra, který jsa dobrosrdečný, jako sestru ji náviděl a celé hospodářství jí svěřil. Ona znala jeho slabé stránky a tak se uměla k němu lichotit, že jí vždy věřil a často tím nespravedlivě jednal proti jiným. Bohdance se vedlo v zámku dobře, a domácí pán by jí byl pomyslení udělal. Vidělat' dobře, že ji miluje a nebylo jí to protivné. A jakž také? vždyť nebylo ani její srdce prosto oné vášně, která světem vládne.

Proto však přece na své bratry nezapomněla, pilně předla a ani tenkrát slova nepromluvila, když se jí milovaný mladík tázal, chce-li býti jeho ženou. I beze slova si však rozuměli, neboť když od ní pán odcházel, jsa celý blažen, poroučel sestře, aby přípravy k svatbě dělala. Té to však nebylo po chuti, že si bratr neznámé děvče vezme, pročež mu to na všelijaký způsob vymlouvala, ale tenkrát se zmýlila. Když viděla, že je všecko domlouvání daremné, a že bratr jinak nedá, myslila: „Ať si ji tedy vezme, lépe tu němou sprostou dívku, než sobě rovnou, však ona mi panování v domě nepřekazí, aniž se opováží nade mne se postavit; a kdyby přece, potom bych se postarala o prostředek, že by panování její na věky přešlo.“

Tak si myslila ta nenávisti plná dračice a jakoby s největší chutí přípravy k svatbě činila. I Bohdanka musela na několik dní přádlo odložit a místo se lnem se svatebním

šperkem a věncem se obírat, hosti vítat a domácí paní představovat. Vpravilať se tak brzy do všeho, co jí bylo nové, že sám její manžel jinak nemyslí, než že z panského rodu pošla. Sestru manželovu brzy prohlédla, nedala to však na sobě znáti, byla k ní přívětiva a laskava, ale v domě poroučela nejvíce sama, a kde mohla, učinila dobrodiní. Služebníci poznali, jak dobrou paní mají, a brzy jí všickni dobrořečili. Manžel jí kolikráte říkal, aby tak pilně nepředla, že to nemusí býti; ale ona si to vymluvit nedala a konečně mu znamení dala, že by se stala nešťastnou, kdyby jí nenechal v tom celou vůli. Od té doby mohla dělat, co chtěla.

Když byla s přádem hotova, dala si postavit v pokoji stav a začala tkát. Nebylo to nic divného, an tenkrát ty nejvznešenější paní všechny domácí práce vykonávaly. Za nějaký čas cítila se býti Bohdanka matkou, a tu dosáhlo štěstí jejího manžela nejvyššího stupně a již si nic jiného nepřál. Ale Bohdanka přece jedno přání ještě měla, a to se již k cíli chýlilo, neboť bylo již plátno vybílené a košile se šily. V domě chodila však ještě jedna osoba, kterou to těšilo, že přijde mladý dědic. To byla sestra pánova; v její jedem skrz na skrz napuštěné duši zrodil se plán, docela jí hodný. Lísal se k Bohdance a tak upřímně se stavěla, že ta lsti a ouskoků neznající duše jí uvěřila. Když docházel již čas, dostal pán od přítele list, aby mu v jedné při nápomocen byl a na několik dní ho navštívil. Nerad opustil v tu dobu svoji drahou Bohdanku, ale nemohl to příteli odepřít. I přikázal přísně své sestře, jakmile se co přihodí, ať v okamžení rychlého posla k němu pošle. Ta slíbila, že tu největší opatrnost a bedlivost ve všem míti bude, a bratr rozloučiv se s milovanou chotí, odejel.

Za tři dni po jeho odjezdu porodila Bohdanka synáčka. Žádný jí neopatroval než švagrová. Jak se dítě narodilo, zacpala mu ústa, zaobalila do pleny a pustila oknem. Na místo jeho podstrčila kotě. Bylo to ovšem hrozné leknutí pro matku a ta nejbolestnější rána, která ji potkati mohla. Ale co měla říci? Žádný nebyl u ní, nikdo nevěděl, zdali to pravda či nepravda, a tudy musela mlčet, ač tušila, že to není možná, aby ji Pánbůh tak zkoušel. Ale švagrová toho okamžení listu bratrovi napsala a nejen že nešťastný příběh vylíčila, ale i hroznou lež si vymyslila, že totiž jakýsi divný muž u postele se octl a když Bohdanku objal, že se též v ošklivou ženu proměnila a s ním v neznámé řeči rozprávěla a se smála. Konečně mu připomínala divé ženky na mysl, dokládala, že Bohdanka takovou je, a nechce-li býti nešťastným, aby ji dal upálit. Též napsala lístek příteli bratrovi, aby ho u sebe zdržoval a k ženě ho nepouštěl, že je divá.

Když Bohdančin manžel list ten obdržel, nevěděl v zoufalosti, co počít, ale přítel mu to rozmlouval a žádnou mocí od sebe jej pustit nechtěl, dokud by nebyl chladnější myslí. Přítel odbyl posla s vlastnoručním listem sestře, kde jí zoufalost bratrovu oznamuje a také slibuje, že ho hned od sebe nepustí. Zatím byla sestra hrozné pohádky o švagrové roztrousila, že se i služebnictvo zděsilo a k ní jíti bálo, kdežto ji přece všickni tak srdečně milovali.

Když jí list došel, povídala, že je od bratra, a že jí oznamuje, pro uvarování dalšího neštěstí aby se divá žena hned na hranici upálila. Ten rozkaz se měl bez meškání vyplnit, a hranice byla co nevidět hotova. Zatím seděla Bohdanka ve své ložnici tichá a bledá a došivala slzíc u poslední košile rukáv. O všech těch bezbožnostech švagrové neměla ani polovic vědomost, až poznávala, že se v ní zmýlila a že ona všeho toho zlého jest původcem. Tu vkročí k ní švagrová a oznamujíc rozkaz manželův poroučí, ať se k smrti hotoví.

Dobře věděla Bohdanka, že to není poručení manželovo, ale co si měla počítí samojediná proti davu rozháraného lidu, který se již do světnice dral, by ukrutnou čarodějnicí spatřil. Znamením prosila ještě, by ji nechala švakrová jen asi sedm stehů došít, které na rukávu chyběly, ale ani to jí dovoleno nebylo. Složila tedy košili k druhým a vzdychla: „Moji ubozí bratříčkové, já úlohu skončila, a kdež jste vy?“

V tom okamžení strhl se hrozný šumot, lid se rozstoupil, a sedm krkavců přilítlo; nesouce na svých křídlech hezounké děťátko, Bohdancu do náručí je složili.

„Zde, drahá sestro, jsme se ti poněkud odsloužili a nyní nám honem košile přehod!“ tak řekl nejstarší bratr.

Radostí opojena vzala košile a jednu po druhé na bratry hodila. V tom okamžení se udělali z nich statní mužové a mládenci, jen tomu nejmladšímu, Jaroslávkovi, zůstalo na rameni sedm pírek, protože nemohla sestra těch sedm stehů došít.

V největší radosti zaklepou na dvoře koňská kopyta a okamžení na to objímá Bohdanka svého manžela a klade mu do náručí vysvobozeného syna. Kdyby mu bylo bývalo možná ještě více ji milovati, jistě by to byl udělal, když se od švakrů dověděl, co pro jich vysvobození podnikla. V radosti a laskavém hovoru zapomněli na sestru pánovu, ale za to pamatovali na ni služebníci, kterým ona tak nedobrou paní byla. Když viděli, že ona všeho jest příčinou a nyní skrze lid se prodírá, aby prchnout mohla, vzali ji za vlasy a bez milosrdenství na hranici hodili a podpálili.

Již byla ztracena, když se to bratr a Bohdanka dověděli. Ona se lekla, ale on ji káral, říka: „Děkuj Bohu, že nás jí zbavil; ona mně tak hrozné psaní poslala, že jsem se div nezbláznil. Ale přece jsem v tebe důvěry neztratil; nedbaje zdržování a sednuv na koně byl bych přece pozdě přišel, kdyby tvoji bratři tě nebyli vysvobodili.“

„Nyní na to všechno zapomeňme, vždyť jsme šťastni,“ odpověděla Bohdanka, líbajíc své krásné dítě.

Manžel její prodal panství a táhl se ženou a se svými švagry k jejich rodičům. Jaká to byla radost pro rodiče, když se všechny dávno ztracené děti vrátily a s nimi ještě nový syn a vnuk, to vypsát možná není. Co chybělo ještě k jich blaženosti?

Celé znění pohádky Shee an Gannon a Gruagach Gaire

Shee an Gannon se narodil ráno, jméno získal v poledne a večer šel požádat o ruku dcery krále Erinu.

„Dám ti svou dceru za ženu,“ pravil král Erinu; „nedostaneš ji ovšem, pokud nepůjdeš a nepřineseš mi zprávu, kterou chci, a nepovíš mi, proč přestal smích Gruagacha Gaire, který se dříve stále smál a smál se tak hlasitě, že ho slyšel celý svět. V mé zahradě je dvanáct železných bodců. Na jedenácti z nich jsou hlavy královských synů, kteří přišli žádat ruku mé dcery a všichni odešli hledat to, co chci vědět. Žádný z nich to nedokázal nalézt a říct mi, proč přestal smích Gruagacha Gaire. Když přišli bez zprávy, pro kterou se vydali, všem jsem jim sřal hlavy a velmi se obávám, že tvá hlava bude na dvanáctém bodci, protože s tebou učiním totéž, co s těmi jedenácti královskými syny, pokud mi neřekneš, proč přestal Gruagachův smích.“

Shee an Gannon neodpověděl, avšak opustil krále a vyrazil vyzvědět, jak zjistit, proč Gruagach mlčí.

Co krok, to údolí, co skok, to kopec, a takto kráčel celý den až do večera. Pak přišel k domu. Pán domu se ho zeptal, kdo je, a on řekl: „Mladý muž, jenž hledá práci.“

„Nu,“ řekl pán domu, „chtěl jsem se zítra ohlédnout po muži, který by mi dohlédl na krávy. Pokud u mě budeš pracovat, budeš mít dobré místo, nejlepší jídlo, jaké člověk na tomto světě může jíst, a měkké lože ke spánku.“

Shee an Gannon přijal službu a snědl večeři. Pak pán domu řekl: „Jsem Gruagach Gaire; teď, když jsi můj člověk a snědl jsi večeři, náleží ti ke spánku hedvábné lůžko.“

Druhého dne po snídani Gruagach praví Shee an Gannovi: „Jdi teď ven a odvaž mých pět zlatých krav a mého býka bez rohů a zaveď je na pastvu; ale až je budeš mít na lukách, pozor na to, ať je nepustíš příliš blízko země obrů.“

Nový pastevec zavedl dobytek na pastvu, a když se přiblížili k zemi obrů, uviděl, že je pokryta lesy a obehnána vysokou zdí. Šel, opřel se zády o zeď a provalil z ní velký kus; pak vstoupil dovnitř a odhodil další velký kus zdi a dovedl pět zlatých krav a býka bez rohů do země obrů. Pak vyšplhal na strom, sladká jablka snědl sám a kyselá hodil dobytku Gruagacha Gaire.

Brzy bylo z lesa slyšet velký hřmot – mladé kmeny se ohýbaly a staré lámaly. Pastevec se rozhlédl a uviděl pětihlavého obra, jak proráží stromy; a brzy stál před ním.

„Bídné, slabé stvoření!“ pravil obr. „Ta nestydatost, vstoupit na mou zem a takhle mne obtěžovat! Jsi příliš velký na jednu sousto a příliš malý na dvě. Jediné, co mne napadá, je roztrhnout tě na kusy.“

„Ty odporná příšero,“ pravil pastevec a slezl ze stromu, „tebe se neleknu,“ a chytili se do křížku. Hluk mezi nimi byl tak obrovský, že celý svět jen přihlížel a naslouchal zápasu.

Bojovali až skoro do večera, když obr získával vrch; a pak si pastevec řekl, že jestli ho obr zabije, jeho rodiče ho už nikdy nenajdou, ani neuvidí a nikdy nezíská dceru krále Erinu. S touto myšlenkou mu síla srdce v hrudi vzrostla. Vrhhl se na obra a prvním chmatem a ranou ho zarazil po kolena do tvrdé země, druhou ranou po pás třetí ranou po ramena.

„Konečně jsem tě dostal; teď je s tebou konec!“ pravil pastevec. Pak vytasil nůž, uřezal pět obrových hlav a pak jim uřezal jazyky a hodil hlavy přes zeď.

Pak si dal jazyky do kapsy a hnal dobytek domů. Toho večera nemohl Gruagach v celém domě najít dost nádob, aby pobraly mléko jeho pěti zlatých krav.

Ale když byl pastevec s dobytkem na cestě domů, syn krále Tiseanu přišel a vzal hlavy obra a žádal princeznu za ženu, pokud se Gruagach Gair zasměje.

Po večeři pastevec na pána nepromluvil ani slůvkem, nýbrž skryl své myšlenky v duši a ulehhl na hedvábné lože.

Zrána vstal pastevec dříve než pán a první slova, která Gruagachovi řekl, zněla: „Co ti brání ve smíchu, když jsi se dříve smál tak hlasitě, že tě slyšel celý svět?“

„Je mi líto,“ pravil Gruagach, „že dcera krále Erinu je příčinou tvého příchodu.“

„Když mi to neřekneš z vlastní vůle, tak tě přinutím,“ řekl pastevec; a na jeho tvář teď byla hrůza pohledět; lítal domem jako šílenec a nemohl najít nic, čím mučit Gruagacha, krom několika lan z nevydělaných ovčích kůží, které visely na zdi.

Sňal je, chytil Gruagacha, svázal ho a zkroutil ho tak, že se palci od nohou škrabal za ušima. Na to Gruagach řekl: „Povím ti, co zarazilo můj smích, když mne osvobodíš.“

A tak ho pastevec rozzvázal, oba si společně sedli a Gruagach pravil: „Žil jsem na tomto hradě se svými dvanácti syny. Jedli jsme, pili, hráli v karty a byli veselí, až jednoho dne jsme já a mí synové hráli, když sem vběhl útlý hnědý zajíc, skočil na ohniště, rozmetl popel až po střechu a utekl.

Druhého dne přišel znovu; ale my už jsme byli také připraveni, já a mých dvanáct synů. Jakmile rozmetl popel a vyběhl, vyrazili jsme za ním a sledovali ho až do soumraku, kdy zaběhl do rokle. Uviděli jsme před sebou světlo. Běželi jsme dál a dorazili k domu s velkou světnicí, kde žil muž zvaný Žlutá Tvář se svými dvanácti dcerami a zajíc byl uvázan ke stěně poblíž žen.

Na ohni ve světnici ležel velikánský hrnec a v něm se vířil obrovský čáp. Pán domu mi řekl: „Na konci světnice jsou otepi rákosu, jdi a posad' se se svými muži!“

Šel do vedlejší světnice a přinesl dvě kopí, jedno ze dřeva a druhé ze železa, a zeptal se mne, které chci. Řekl jsem: „Vezmu si to železné; v duchu jsem si totiž říkal, že kdyby na mne někdo zaútočil, lépe se ubráním železným než dřevěným kopím.

Žlutá Tvář mi dal železné kopí a možnost vzít si jako první z hrnce to, co zachytím na jeho špici. Získal jsem jen malý kousek čápa a pán domu vzal všechno, co zbylo, svým dřevěným kopím. Té noci jsme museli být o hladu; a když ten muž a jeho dvanáct dcer jedli maso toho čápa, házeli mně a mým synům holé kosti do tváře.

Tak jsme museli zůstat celou noc, biti do tváře čapími kostmi.

Druhého dne zrána, když jsme odcházeli, mne pán domu požádal, ať chvíli počkám; odešel do vedlejší světnice a přinesl dvanáct smyček z kovu a jednu ze dřeva a řekl mi: „Dej hlavy svých dvanácti synů do kovových smyček nebo svou vlastní do dřevěné; a já odpověděl: „Dám dvanáct hlav svých synů do kovových smyček a svou vlastní do dřevěné nedám.“

Nasadil kovové smyčky na krky mých dvanácti synů a dřevěnou na svůj vlastní krk. Pak smyčky jednu po druhé zaklapl a oddělil hlavy mých dvanácti synů a těla vyhodil z domu; ale vlastní krk nezranil.

Když zabil mé syny, chopil se mne a stáhl mi kůži i maso ze zad, a když tak učinil, vzal kůži černé ovce, která viděla na stěně po sedm let, a vsadil mi ji k tělu místo vlastního masa a kůže; a ta ovčí kožka na mně rostla a každý rok od té doby se stříhám a každý kousek vlny, který si ustříhnu ze zad, použiji na punčochy, které nosím.“

Když toto Gruagach řekl, ukázal pastevci záda pokrytá hustou černou vlnou.

Když to pastevce uviděl a uslyšel, pravil: „Teď vím, proč se nesměješ, a není divu. Ale přichází sem ještě ten zajíc“

„Zajisté,“ odpověděl Gruagach.

Oba šli ke stolu hrát karty a nehráli dlouho, když zajíc vběhl; a než ho mohli zastavit, byl zase venku.

Ale pastevce vyrazil za zajícem a Gruagach za pastevcem a běželi tak rychle, jak je nohy unesly, až do soumraku; a když zajíc vbíhal do tvrze, kde bylo zabito dvanáct Gruagachových synů, pastevce ho chytil za zadní nohy a vytloukl mu mozek ranou o zed'; a zaječí lebka odletěla do hlavní světnice tvrze a dopadla k nohám pána domu.

„Kdo se opovážil sáhnout na mého zaječího bojovníka?“ zařval Žlutá Tvář.

„Já,“ řekl pastevce; „a kdyby tvůj zajíc měl způsoby, mohl zůstat naživu.“

Pastevce a Gruagach stáli u ohně. V hrnci se vařil čáp, jako když Gruagach přišel poprvé. Pán domu šel do vedlejší světnice a přinesl železné a dřevěné kopí a zeptal se pastevce, které si vybere.

„Vezmu si dřevěné,“ řekl pastevce; „a železné si nech.“

A tak si vzal dřevěné, šel k hrnci a vytáhl na kopí celého čápa až na malý kousek a on a Gruagach se dali do jídla a jedli čapí maso celou noc. Pastevce a Gruagach tam té noci byli jako doma.

Zrána šel pán domu do vedlejší světnice, sundal dvanáct kovových smyček a jednu dřevěnou, přinesl je a zeptal se pastevce, co si vezme. Zda těch dvanáct železných, a nebo tu dřevěnou smyčku.

„Co bych já sám či můj pán dělal s dvanácti železnými? Vezmu si dřevěnou.“

Nasadil si ji a vzal dvanáct kovových smyček a vsadil je na krky dvanácti dcer, pak je zaklapl a oddělil jejich dvanáct hlav, obrátil se k jejich otci a řekl: „Udělám totéž i tobě, pokud nepřivedeš k životu dvanáct synů mého pána a neučiníš, aby byli tak zdraví a silní jako tehdy, když jsi jim urval hlavy.“

Pán vyšel z domu, přivedl všech dvanáct znovu k životu, a když Gruagach uviděl všech svých dvanáct synů naživu a zdravých jako dříve, vyrazil z něj smích a celý východní svět slyšel, že se zasmál.

A pastevec Gruagachovi řekl: „Teď ses mi špatně odvděčil, protože dcera krále Erinu bude provdána den poté, co zazní tvůj smích.“

„Ó! Pak musíme dorazit včas,“ řekl Gruagach; a všichni vyběhli, co nejrychleji mohli a pastevec, Gruagach i jeho dvanáct synů.

Chváтали; a když byli tři míle od králova hradu, byl tam takový dav, že nešlo popojít ani o krok. „Musíme si pročistit cestu,“ řekl pastevec.

„Ano,“ řekl Gruagach; a nato šli a odhodili některé na jednu stranu a některé na druhou a brzy měli před sebou průchod ke královu hradu.

Když vešli, dcera krále Erinu a syn krále Tiseanu byli zrovna na kolenou a měli být oddáni. Pastevec se chopil ženicha, dal mu ránu, že vyletěl do vzduchu a zastavil se až pod stolem na druhé straně síně.

„Který ničemu dal tu ránu?“ pravil král Erinu.

„Já,“ řekl pastevec.

„Jákys měl důvod udeřit muže, který získal mou dceru?“

„Já jsem získal tvou dceru, ne on; a jestli mi nevěříš, Gruagach Gaire je tu sám. Pová ti celý příběh od začátku až do konce a ukáže ti jazyky obrů.“

A tak Gruagach předstoupil a pověděl králi celý příběh, jak se Shee an Gannon stal jeho pastevcem, hlídal pět zlatých krav a býka bez rohů, uřezal hlavy pětihlavého obra, zabil čarodějného zajíce a přivedl jeho dvanáct vlastních synů zpět k životu. „A proto,“ pravil Gruagach, „je jediným mužem na světě, kterému jsem kdy řekl, proč jsem se přestal smát, a jediným, který kdy spatřil mé vlněné rouno.“

Když král Erinu uslyšel, co Gruagach řekl, a uviděl, že obrovské jazyky patří k hlavám, přikázal, ať Shee an Gannon poklekne vedle jeho dcery, a bylina místě oddání.

Pak byl syn krále Tiseanu uvržen do vězení a druhého dne zažehli velkou hranici a podvodník byl spálen na popel. Svatba trvala devět dní a poslední byl skvostnější než první.

JACOBS, Joseph. *Keltské pověsti a pohádky: Britské ostrovy a Irsko*. Přeložil Martin POKORNÝ. Brno: Zvláštní vydání, 1996. Kynwal Kanhwch, str. 93 – 100.